

Πασχαλινόν Ἑλληνικὸν Μουσείον

1891

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ: *Εἰς τὸν Γολγοθᾶν*, ποίημα ὑπὸ Α. Προβελεγγίου. — *Διὰ τὸ παράδειγμα τοῦ διηγηματογράφου*, ὑπὸ Γ. Ξενοπούλου. — *Ἱστορία Ναυτον*, ὑπὸ Α. Σπηλιωτοπούλου. — *Τὸ καλλίτερον γιατρικόν*, ποίημα ὑπὸ Ι. Πολέμη. — *Πάσχα Ῥωμῆικο*, ὑπὸ Α. Παπαδιαμάντη. — *Ὁ Μπάρμπα Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος*, ὑπὸ Ἀλ. Μωραϊτίδου.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἐξώφυλλον ὑπὸ Α. Φιλαδελφώως. — *Ὁ Ἐσταρωμένος*, τοῦ Bonnal. — *Ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν τάφον*, τοῦ Levy. — *Ἑλληνικὴ Καλλιτεχνία: Γεώργιος Α΄. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων. Γλυπτικὸν ἔργον Γ. Βρόντου.* — *Ὁ Νικηταῖς γέρον ἐπὶ τῶν ὤμων ἀλθανὸν τραυματίαν. Γλυπτικὸν ἔργον Α. Φυταλῆ.* — *Ποιμὴν παίζων αὐλόν. Νεώτατον ἔργον Π. Λεμπέση.* — *Κεφαλή*, ὑπὸ Κ. Παρωρίου. — *Ὁ Δύστροπος*, ὑπὸ Γ. Ἰακωβίδου. — *Τὸ «Καίχι»*: μουσικὴ ἐκ τοῦ ἀνεκδότου κωμειδουλίου ὁ «Καπτὰν Λάζαρος» ὑπὸ Δ. Κόκκου.

Εἰς εὐγενὲς καὶ ἔμφυτον αἶσθημα ὑπεῖκοντες ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς προόδου, καὶ ἀγωνιζόμενοι ἄνευ ἰδιοτελείας διὰ τὴν ἴδρυσιν ἑλληνικοῦ εἰκονογραφημένου φύλλου, προσφέρομεν σήμερον πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ἡμετέρους συνδρομητὰς καὶ ἀναγνώστας ὡς ἀπαρχὴν καὶ ὑπόδειγμα τῆς μελλούσης ἐργασίας ἡμῶν τὸ Πασχαλινὸν Ἀττικὸν Μουσεῖον. Ἡ ἔκδοσις αὐτοῦ ὑπέβαλεν ἡμᾶς εἰς μόχθους καὶ δαπάνας σοβαράς. Ἀλλ' οὐδὲν ἴσχυσε νὰ μᾶς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως ἡμῶν. Ἀλλαχοῦ τοιαῦτα ἔργα εἶνε βεβαίως ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ τελειότερα, ἀλλὰ ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἡ ἐκτέλεσις καὶ τῆς ἐλαχίστης καλλιτεχνικῆς ἐργασίας ἀνυψοῦται εἰς δύσλυτον πρόβλημα, τοιοῦτον ἔργον, οἷον τὸ Πασχαλινὸν Ἀττικὸν Μουσεῖον, ἄνευ ἐγωισμοῦ, νομίζομεν, ὅτι θὰ ὁμολογηθῇ γενικῶς, ὅτι ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς αὐστηροτέρας ἀπαιτήσεις παντὸς εἰλικρινοῦς ἐραστοῦ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καὶ τῆς προόδου.

Διὰ τοῦτο σπεύδομεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ δημοσίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς ἅπαντας τοὺς λαβόντας μέρος γλαφυροῦς διηγηματογράφους, τρυφεροῦς ποιητὰς καὶ ἐμπνευσμένους καλλιτέχνας, ὡς καὶ εἰς τὸν ἀκάματον κ. Γροῦνδμαν, διὰ τὴν εὐγενῆ καὶ πολύτιμον συνεργασίαν των, ἄνευ τῆς ὁποίας βεβαίως ὁ ζῆλος ἡμῶν θὰ ἐματαιοῦτο. Ἐπὶ τούτοις ἐλπίζομεν ὅτι ὁ ζῆλος ὄλων τῶν νεωτέρων πρὸς τὴν πρόδον, ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἐπιμονὴ πρὸς τὴν ἐργασίαν, ὁ εὐγενὲς τέλος συναγωνισμὸς ἐν μέλλοντι χρόνῳ θὰ ἐξεγείρωσιν εἰς λαμπρὰ ἔργα τὸ ἤδη σαλευόμενον παρ' ἡμῖν καλλιτεχνικὸν αἶσθημα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΠΓΓΛΕΣΗΣ

Διευθυντῆς-ἰδιοκτῆτης τῆς Βασιλικῆς Τυπογραφίας,
Ἐκδότης τοῦ «Ἀττικοῦ Μουσείου».

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΛΓΟΘΑΝ

Ἦσαν βουνὸ καὶ ταπεινὸ καὶ στείρο
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρά σου γύρω
μόλις ἐφύτρωναν φτωχὰ χορτάρια.

Ἡ φρίκη στήν κορφή σου τριγυροῦσε
καὶ πόδι καθαρὸ δὲν ἐπατοῦσε.
τὰ ματοκνλισμένα σου λιθάρια.

Ἦσαν σπαρμένο μὲ ληστῶν κρανία
βογγοῦσε θάνατος καὶ ἁμαρτία
μεσ' σὸν ἀφωρεσμένο σου ἀγέρα.

Μὰ φορτωμένος τὸν Σταυρὸ σὸν ὤμο,
ὡσὰν ληστής, τὸν φοβερό σου δρόμο
ἀνέβηκεν ὁ Αντρωτής μιὰ μέρα.

Καὶ τουρανοῦ ἐρέλασε τὸ δῶμα
ἐπάνω εἰς τὸ ἄχαρό σου χῶμα
καὶ ἄγιασες ἀπὸ τὴν ὥρα ἐκείνη.

Γιατὶ μὲ τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο
τὸ πιδ βαθὺ καὶ ὑψηλὸ μυστήριο,
στὰ ὑψη σου, ὦ Γολγοθᾶ, ἐγίρη.

Ὡ ἄγιο βουνὸ τοῦ μαρτυρίου,
τοῦ πόνου καὶ τῆς δόξης τοῦ Κυρίου
ποῦ ἄστραφεν ἀθάνατη ἐκεῖ πέρα!

Εἶσαι ὁ βράχος ποῦ ἡ ἀνθρωπότης
ἀνέβηκε καὶ βοῆκε τὸ Θεό της
ποῦ ἐζήτει μὲ λαχτάρια ρύκτα μέρα.

Τὸ ὑστερὸ τοῦ θεαθρώπου βῆμα
ποῦ σὸντριψε τὸ προαιώνιο κρῖμα
ἀντήχησε στήν ἄκαρπή σου πλάτη.

Ἐκεῖ μέσ στήν προῆ ἀγάπης θείας,
στοργῆς, φιλανθρωπίας καὶ θυσίας,
μέσ στοὺς αἰῶνας ἔρριξε τὸ μάτι.

Κι' ἐνῶ τοῦ ἐβασάνιζαν τὸ σῶμα
κ' ἔβρεχαν τὸ ἀγρὸ γλυκό του στόμα
μὲ ξύδι καὶ χολή τὰ χέρια ἀπίστου,

Ἐκεῖνος ἔβλεπεν ἑκατομμύρια
νὰ πίνοντε ζωὴν ἀπ' τὰ μαρτύρια
κι' ἀπὸ τῆ θεία στάλα τῆς πληγῆς του.

Τὸ μέλλον ἔβλεπε· καὶ τοῦ ἐφάρνη
ὅτι ἀπὸ τ' ἀκάνθιο στεφάνι
τ' ἄρθη ἐφύτρωναν τῆς σωτηρίας.

Κ' ἐνῶ τριγύρω τὸν ἐβλασφημοῦσαν,
στὸ μέλλον ἤκουε ποῦ τὸν ὑμνοῦσαν
ὑμνοὶ εὐχαριστίας καὶ λατρείας.

Ἀγάπη ἀπ' τὰ λόγια τὰ στεγνά του
ἀγάπη ἀπ' τὴν ὕστερη ματιὰ του
ἐχύθηκε κατὰ τὴν οἰκουμένην,

Γλυκειὰ καὶ ζωογόρος καὶ ἁγία,
κ' ἡ γῆ ἐξύπνησε μὲς στὴ μαγεία,
χαρούμενη καὶ ξαναγεννημένη.

Ὡ Γολγοθᾶ, ὁ κόσμος ὁ ἀρχαῖος
ἔδουσε πίσω σου, καὶ ἄλλος νέος
στὰ μυστικὰ σου ὑψη ἀναστήθη.

Ἐχει αἰσθήματα καὶ ὄνειρ' ἄλλα,
ψηλότερα, βαθύτερα, μεγάλα,
γιατὶ ἀπὸ θυσίας ἐγεννήθη.

Καὶ πέρνει τὸν Σταυρὸ τοῦ μαρτυρίου
καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς ὑψηλίου
νικητήρια σημαία τὸν σηκόρει.

Αὐτὸς εἶνε ἀλήθεια κι' ἀγιότης,
πατρίς, ἐλευθερία κι' ἀδελφότης·
αὐτὸς τὸν ροῦν φωτίζει καὶ ὑψόρει.

Ὡ Γολγοθᾶ, κ' ὅποιος στῆς γῆς τὸν δρόμο
βογγάει μὲ μάρτυρος σταυρὸ σὸν ὤμο
σ' ἐσὲ γυροῦν τὸ μάτι κι' ἀνασαίνει.

Γιατὶ θεωρεῖ τὴν ὑψηλὴν εἰκόνα
ἐνὸς Θεοῦ, ποῦ μὲ θρητοῦ ἀγῶνα
γιὰ τοὺς θρητοὺς εἰς τὸν Σταυρὸ πεθαίνει.

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΣ

ΔΙΑ ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

Τῷ φίλῳ Δ. Ἡλιακοπούλῳ

ΑΚΟΥΣΑΤΕ, κύριοι, σὰς παρακαλῶ! ἔλεγεν ἐπιτακτικῶς ὁ ποιητὴς Δημάδης. «Γὰ νὰ λυθῆ αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ κάτι νὰ καταλάβουμε, πρέπει νὰ μιλήσῃ μονάχα ὁ γιατρός. Μὴ φωνάζετε ἐστὶ ὅλοι δὲν ἐρχομαστὲ εἰς καμμίαν συνεννόησιν.

— Πρὸ πάντων νὰ μὴ συγχύζετε, κύριε Δημάδι, τὰ μεταφυσικὰ μὲ τὰ ἐπιστημονικὰ ζητήματα» παρετήρησεν ὁ δικηγόρος Ἀκρίτας, ὀλίγον δημοσιογράφος. «αὐτὸ σήμερον εἶνε ἀπαραίτητον διὰ κάθε θετικὴν ἔρευναν.

— Ἡμεῖς ἐξετάζομεν τὸ σῶμα» ἐπρόσθεσεν ὁ μηχανικὸς Λῶκος, ὀλίγον ζωγράφος. «τὶ καὶ πῶς ἡ ψυχὴ ἄς τὸ ἐξετάσουν, ἂν θέλουν καὶ μποροῦν, οἱ θεολόγοι.

— Σποτό» εἶπαν οἱ ἄλλοι ἐν χορῷ καὶ ἔκαμαν ἡσυχίαν, διὰ νὰ ὁμιλήσῃ ὁ ἱατρὸς Μύρας, ὁ οἰκοδεσπότης.

Εἰς τὸ σπουδαστήριόν του ἐγένετο ἡ θορυβώδης συναναστροφή. Καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἐσπέραν εἰς αὐτήν, τὴν μᾶλλον φιλόξενον καὶ φιλόμουσον οἰκίαν τοῦ Πειραιῶς, εἰς τὸν εὐρύν θάλαμον μὲ τὴν μακρὰν τράπεζαν εἰς τὴν καλὴν βιβλιοθήκην, συνηθοίετο ὁμάς φίλων στενῶν, ὡσεπιτοπολὺ ἐξ ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων ἢ μᾶλλον ἐρασιτεχνῶν, ὅπως εἶνε οἱ περισσότεροι σήμερον ἐν Ἑλλάδι, οἵτινες μετὰ τοὺς ἡμερησίους μόχθους τοῦ βιοποριστικοῦ καὶ παρὰ κλίσειν ἐπαγγέλματος, ἐζήτουν κατόπιν ὀλίγην ἀναψυχὴν εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς αὐτὰς ἐσπερίδας. Πολλοὶ διέμενον ἐν Ἀθήναις· κατήρχοντο δὲ εἰς Πειραιᾶ μὲ τὸ τραῖνον τῆς 8ης διὰ νὰ ἀνέλθωσι μὲ τὸ τραῖνον τῆς 12ης. Μεταξὺ αὐτῶν διεκρίνοντο ὁ ὑπουργικὸς ὑπάλληλος Ἐμπεδοκλῆς, μουσικὸς δοκιμῶτατος, καὶ ὁ διηγηματογράφος Δεγάς, — ὀλίγον τι νομικὸς — γλυκὺς μελαγχροινὸς νέος, μὲ ἀνυψωμένην κόμην καὶ λεπτὸν μαῦρον μύστακα, κομψὸς ὅπως τὸ ὕψος του. ἀγαπῶν νὰ μὲν ὀρθίος καὶ ὡσεπιτοπολὺ νὰ σιωπᾷ.

Ἀπόψε, ποῦ ἔβαλαν ὅλοι τὰς φωνὰς, ἐπρόκειτο περὶ συναλλαγῆς τῶν ὑλῶν. Ἀπὸ τὴν ποίησιν ἐπεσαν εἰς τὴν φυσιολογίαν καὶ ἀπὸ τὴν φυσιολογίαν εἰς τὴν μεταφυσικὴν. Κατ' ἀρχὰς ὁ Ἀκρίτας ἀνέφερε τὸν Σαϊκόστηρ ποῦ ὁμιλεῖ κάπου περὶ τέφρας τοῦ Καίσαρος· ὁ Μύρας ἐπέφερεν ἀμέσως ὅτι ἡ αἰωνία καὶ ποικίλη αὕτη κυκλοφορία τῶν μορίων τῆς ὑλῆς εἶνε νόμος τῆς ζωῆς· ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐνεθυμήθη τὸν *Molescott* καὶ ὁμιλήσεν ἀκροθιγῶς περὶ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος· ὁ δὲ Μύρας ἤρχισε κατόπι νὰ ἀναπτύσσῃ τὸ ζήτημα μὲ λεπτομερείας καὶ παραδείγματα. Εὗρισκετο ὁ τελευταῖος εἰς τὸ σημεῖον νὰ ποδείξῃ ὅτι τὸ σῶμά μας ἀνακαινίζεται καθολοκληρίαν εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν, ὅταν ἐπύθησεν εἰς τὸ μέσον ἡ ψίλλερικ μεταφυσικὴ, διὰ μιᾶς ἐρωτήσεως τοῦ ποιητοῦ Δημάδης: Τὶ γίνεται ἡ ψυχὴ εἰς αὐτὴν τὴν μεταβολήν; Πῶς παραμένει ἡ ἐνόησις τοῦ ἐγῶ, ἀφ' οὗ τὰ μόρια τοῦ σώματος ἀντικατεστήθησαν τρώακις; Ἀποδεικνύει αὐτὸ τὴν ἀνυπαρξίαν ἢ τὴν ὑπαρξίν μιᾶς ἀύλου καὶ ἀνεξαρτήτου ψυχῆς; Καὶ διεσταυροῦντο αἱ ἐρωτήσεις, καὶ συνεκρούοντο αἱ ἀποκρίσεις καὶ ἀντήχουν οἱ παραλογισμοὶ ἀνευ τάξεως καὶ σειρᾶς, μέχρις οὗ ἐπενέθη ὁ ἴδιος Δημάδης καὶ ἐγένετο ἡσυχία διὰ νὰ ὁμιλήσῃ, καθὼς εἶπε, μονάχα ὁ γιατρός.

«Ἐγὼ, κύριοι, — ἐπέφερεν ὡς ἐν ἐπιλόγῳ, ἀφού ὁμιλήσῃ πάλιν διὰ μακρῶν ὁ κ. Μύρας, — σὰς ἀναφέρω ἀπλῶς· τὶ ἀποδεικνύει ἡ φυσιολογία. Ἡ ζωὴ ἐνὸς ὀργανισμοῦ δὲν εἶνε ἄλλο, ἢ τὸ νὰ προσδέχεται νέα πάντοτε μόρια, νὰ τ' ἀφομοιῇ καὶ νὰ ἐκκρίνῃ τὰ παλαιά. Ὅταν λείψῃ εὐτύχη ἢ ἀντικατάστασις, αὐτὴ ἡ ζωὴ συναναλλαγή, ἐπέρχεται τὸ γῆρας βαθμηδὸν καὶ ὁ θάνατος. Ἄλλοτε ἐπίστευον ὅτι μόλις εἰς διάστημα ἐπτὰ ἐτῶν ἀνακαινίζεται τὸ ἀνθρωπίνον σῶμα· κατόπι νὰλάττωσαν τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον εἰς ἕν ἔτος· ἀλλὰ σήμερον ὁ *Molescott* καὶ ὁ *Liebig* παραδέχονται τὴν πλήρη ἀνακαινίδην εἰς διάστημα ὄχι μακρότερον τῶν 25 ἡμερῶν· ἐσχάτως μάλιστα εἶπεν ὅτι ἀρκοῦν καὶ δύο μόνον ἐβδομάδες... Ὅπωςδὴποτε δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὑλικῶς ἐγὼ σήμερον εἶμαι μέχρι τοῦ ἐλαχίστου μορίου ἄλλος παρὰ ἐκεῖνος ποῦ ἤμουν πρὸ ἐνὸς μηνός. Πῶς τώρα πνευματικῶς ἐγὼ μένω ὁ ἴδιος, δὲν ἠξεύρω. Ἀ γ ν ο ο ὕ μ ε ν κ α ἰ ἄ γ ν ο ἡ σ ο μ ε ν θὰ εἰπωμεν καὶ διὰ τοῦτο, ὅπως καὶ διὰ τόσα ἄλλα τῆς αὐτῆς φύσεως ζητήματα. Οἱ μεταφυσικοὶ καὶ οἱ θεολόγοι ἔχουν προχείρους ἀπαντήσεις δι' ὅλα· ἀλλ' ὁ φυσιολόγος εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ τηρῇ σιγὴν. . . Τὸ κατ' ἐμέ, κύριοι. . .

— Γὰ νὰ σοῦ 'πῶ» διέκοψεν ὁ κ. Ἐμπεδοκλῆς.

— Σιωπὴ!» Ἐφώναξεν ἀγρίως ὁ Δημάδης· «ὁ γιατρός μιλεῖ ἀκόμα.

— Τὸ κατ' ἐμέ, κύριοι, δὲν ἔχω νὰ προσθέσω παρὰ μίαν μόνον παρατήρησιν, καὶ μάλιστα μὲ πολλὴν ἐπιφύλαξιν: Εἰμποροῦμεν κάπως νὰ ἐπεξηγήσωμεν τὴν ἐνόησι, χωρὶς βέβαια νὰ θίξωμεν πρῶτα καὶ τελικὰ αἷτια, ἐὰν σκεφθῶμεν ὅτι ἡ συναλλαγή αὕτη τῶν ὑλῶν γίνεται βαθμιαίως. Ἐκτὸς τούτου, ἕκαστον μόριον νέον, ἐκτὸς τοῦ ὅτι συνυπηρετεῖ εἰς τὸν ὀργανισμόν μὲ ἄλλο παλαιόν, ἔχει ἀφομοιωθῆ ἐντελῶς πρὸς αὐτὸ, πρὶν ἐκκριθῆ. Ὅ,τι λέγω φαίνεται καθαρῶς πρὸ πάντων εἰς τὸν ἐγκεφάλου. Τὰ μόριά του ἀνακαινίζονται μέχρι τοῦ τελευταίου· κανὲν ὅμως δὲν ἀναχωρεῖ πρὶν μεταδῶσῃ εἰς τὸ νέον εἰσερχόμενον ὄλον του τὴν σύστασιν, μέχρι τῶν εἰκόνων, μέχρι τῶν ἐντυπώσεων τὰς ὁποίας κρατεῖ, οὕτως ὥστε ὄχι μόνον ἡ λογικὴ συσκευὴ νὰ μὴ παραβλάπτεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάμνησις τῆς προτέρας ζωῆς, ἂν καὶ ἐξαρωμένην τὸσον ἐκ τῶν ὑλικῶν μορίων τοῦ ἐγκεφάλου, νὰ παραμένῃ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀναλλοίωτος. Τὸ ἐγὼ λοιπὸν παραμένει τρόπον τινὰ ὡς ἰδέα τὸ ἀνθρωπίνον σῶμα ὁ Κλαύδιος Βερνάρδος παρομοιάζει μὲ μαχαῖρι, ποῦ τοῦ ἠλλαξαν διαδοχικῶς καὶ βαθμιαίως 5—6 φορές ἕως σήμερον τὴν λεπίδα καὶ ἄλλας τόσας τὴν λαβὴν.

— Δηλαδή ;

— Δηλαδή ιδού. Τό σημερινόν μαχαίρι, ὡς πρὸς τὴν ὑλικὴν σύστασιν διαφέρει βέβαια ἐντελῶς τοῦ πρό τινος χρόνου. Ἄλλ' ὡς ιδέα, ὡς προσωπικότης, δὸς εἰπεῖν, ὡς ἄτομον τῆς σκευοθήκης μας μένει τὸ ἴδιον—τὸ τὰδε μαχαίρι, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν II ὑποθέσατε, ἀριθμὸν τὸν ὅποιον δὲν ἐλείψαμεν νὰ χαράσσωμεν ἀφ' ἐκάστης νέας λαβῆς. Τὴν ἀτομικότητα καὶ ἐδῶ σώζον οἱ δύο λόγοι ποῦ σας ἀνέφερα: πρῶτον ἡ βαθμιαία ἐναλλαγὴ καὶ δεῦτερον ἡ ἐντελής ἀφομοίωσις. Ἐάν ἠλλάξαμεν συγχρόνως λεπίδα καὶ λαβὴν—πρῶγμα ἀδύνατον χωρὶς νὰ πετάξωμεν ἐντελῶς τὸ πρῶτον καὶ νὰ πάρωμεν ἄλλο νέον—ἢ ἐλθμονοῦμεν τὸν ἀριθμὸν, τὸ μαχαίριον δὲν θὰ ἦτο τὸ ἴδιον. Ἀλλὰ τότε γίνεται μία ἄλυσις, ἡ σημερινὴ λεπίς συνυπηρετεῖ μετὰ τὴν χθεσινὴν λαβὴν, ἡ ὅποια συνυπηρετήσε μετὰ τὴν προχθεσινὴν λεπίδα, ἡ ὅποια συνυπηρετήσε μετὰ τὴν ἀντιπροχθεσινὴν λαβὴν, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τῶν ἀρχικῶν.

— Ἄ, τί ὄραϊον παράδειγμα! ἀνέκραξε κροτῶν τὰς χεῖρας ὁ μηχανικὸς Λῶκος μετὰ τὴν ὄρμην, ὥστε δὲν εὔρε μεγαλύτεραν νὰ τὸν διακόψῃ ὁ Δημάδης. «Σταθῆτε νὰ σᾶς 'πῶ καὶ ἐγὼ ἓνα ἄλλο παράδειγμα, ποῦ μου ἦλθε. . . Νὰ, ὁ σιδηρόδρομος Ἀθηνῶν Πειραιῶς—τὸν ἄκουσα ποῦ σφύριζε πρὸ ὀλίγου. . . Νομίζετε ὅτι ἡ ὑπαρξίς του, ἡ ζωὴ του, τὸ ἐγὼ του, τὸ ἄτομόν του, ἢ προσωπικότης του. . .

— Φταίει πειά» εἶπεν ὁ δικηγόρος Ἀκριτάς.

«Γιατί φταίει; Τὸ νομικόν του πρόσωπον λοιπόν, διὰ νὰ μὴν μπορῆς νὰ μοῦ πῆς τίποτα,— νομίζετε, ἔλεγα, ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς βαθμιαίας ἀντικαταστάσεως τῶν ὑλικῶν του. . . αὐτῶν;

— Τί αὐτῶν;

— Τῶν ὑλικῶν τῶν ἀπαρισμάτων, τῶν μοριῶν του. Αἱ; Ὅχι βέβαια. Ἐγὼ νομίζω ὅτι εἰμπορεῖ νὰντικατασταθοῦν οἱ ὑπάλληλοι του ὅλοι, ἀπὸ τοῦ Διευθυντοῦ μέχρι τοῦ φύλακος, βαθμίδων πάντοτε αἱ μηχαναὶ του, τὰ βαγόνιά του, αἱ σιδηραὶ του ράβδοι, αὐτὴ ἡ ρυμοτομία του ἀκόμη, ὅλα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους καὶ πολλακίς, καὶ ἐν τούτοις ὁ σιδηρόδρομος Ἀθηνῶν—Πειραιῶν, νὰ παραμῆνῃ ὡς ιδέα, ὅπως τὸ μαχαίρι, ὅπως ὁ ἄνθρωπος καὶ. . . »

Ἐπισηματωγράφος Δεγᾶς, ὁ ὅποιος κατὰ τὴν συνήθειάν του ἤκουεν ὄρθιος, σκεπτικὸς, διασκελιζὼν τὸ δωμάτιον καὶ σταματῶν πρὸ τῶν βιβλιοθηκῶν διὰ νὰναγινώσκῃ τὰς ράχεις τῶν βιβλίων, ἐπλησίασε τότε τὴν τράπεζαν καὶ ἔρριψε αὐτὰς τὰς λέξεις.

«Ἄ, μὰ τότε πρέπει νὰ σᾶς διηγηθῶ καὶ ἐγὼ ἓνα παράδειγμα!».

Ἐκπληξίς καὶ χαρὰ συνεκίνησεν ἐξαιφνης τὴν μικρὰν ὁμήγηριν. Ὁ Δεγᾶς νὰ ὁμιλήσῃ καὶ μάλιστα νὰ διηγηθῆ; αὐτὸς ὁ ὁμιλῶν τόσο ὥραϊα ἀλλὰ καὶ τόσο σπάνια; . . Ἡ πρότασις του ἐγέννησε θόρυβον ὡς χαρμόσυνος εἰδοσις Ἡρχισάν ὅλοι τὰς παρακελεύσεις μετὰ προθυμίας πολὺ κολακευτικῶς. Ὁ Δημάδης ἦτο διατεθειμένος νὰ θυσιάσῃ τὴν φυσιολογίαν τοῦ ἱατροῦ, εἰς τὴν διήγησιν τοῦ Δεγᾶ. Ὁ Ἀκριτάς ἐρρόφησε τὸ ὑπόλειμμα τοῦ τείνου του καὶ ἐμάκρυνε τὸ κύπελλον διὰ νὰ ἦνε ἡσυχώτερος. Ὁ Λῶκος ἤναψεν ἓν σιγάρον καὶ ἐπρόσφερε καὶ εἰς τοὺς παρακαθημένους, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοχλήσουν πλέον. Ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἔτριψε τὰς χεῖρας ἐκ τῆς εὐχαριστήσεως καὶ εἶπεν:

«Ἄμ χαλάλι μας ὅλες ἡ ἀνοουσίες ποῦ εἶπαμε ἕως τότε, ἀφ' οὔ ἐπρόκειτο μόνον διὰ τὸ παράδειγμα τοῦ διηγηματογράφου.»

Ὁ Δεγᾶς περιέμεινε μετὰ ἀγαθὸν μεδίωμα νὰ παρέλθῃ ὁ θόρυβος. Ἡρχισε κατόπι τὴν διήγησίν του καὶ τὴν ἐξηκολούθησε χωρὶς νὰ καθῆσθαι, πότε βηματίζων, πότε σταματῶν. Σιγανὴ ἡ φωνὴ του καὶ συμπαθῶς βραγχνὴ ἀντήχει ἐν μέσῳ σιγῆς. Τὸν ἤκουον πάντοτε μετ' ἀπολαύσεως καὶ προσοχῆς, διότι αἱ λέξεις του ἦσαν μετρημέναι καὶ πλήρεις ἐν νοίαις. Ὁμίλει ὅπως ἔγραφε:

«Τὸ διηγημά μου εἶνε ὀλίγον θαλασσίον. Δηλαδή, κύριόι μου, ὀλίγον ἐλληνικόν. Δὲν ἠξεύρω πῶς δὲν ἐκατάλαβαν ἀκόμη ὅτι ὁ βίος μας ὁ ἐθνικὸς εἶνε πρὸς τὸ παρὸν θαλασσίος. Ὁ τόπος τοῦ Ἕλληνος ναυτικοῦ εἶνε πλέον συγκεκριμένον, μορφωμένον, ὅπως κανενὸς ἰσῶς τῶν ἄλλων χερσαίων μας ζῶων. Τὴν παρατήρησιν αὐτὴν τὴν ἐθύλαττα, μετὰ τὴν ἀδειάν σας, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔχουν τόσο ἰδέαν περὶ ποιήσεως, περὶ δημιουργικῆς ἐν γένει παραγωγῆς, ὥστε νὰ νομίζωσιν τὴν τοπικὴν χροιάν ὄχι ὡς παρέλκον προσόν, ἀλλ' ὡς αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἐνὸς καλλιτεχνήματος. Ἀδιάφορον.

Ἡ ἐπάνοδος τοῦ ναύτου εἰς τὴν πατρίδα μοῦ ἐνθυμίζει τὸ σοννέτον τοῦ *Jean Aulran*. Μίαν φθινοπωρινὴν ἐσπέραν ἀνευ θορύβου, ὁ ναύτης εἰσέρχεται εἰς τὸν λιμένα. Εἶνε ἡ γλυκυτέρα του συγκίνησις. Ἐπαναδλέπει βυθισμένην εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν σιωπὴν τὴν γενέθλιον πόλιν καὶ ἀπέναντί του μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐν παράθυρον ἐρυθρὸν ἀπὸ τὸ φῶς τῆς λυχνίας, ἡ ὅποια εἶνε ἀναμμένη εἰς τὸ ἐστιατόριον. . . καὶ

*O ciel de l' Equateur ! j'ai dans les riches voiles
Vu le scintillement de toutes les étoiles !
Aucune n'est plus belle et plus digne d'amour,*

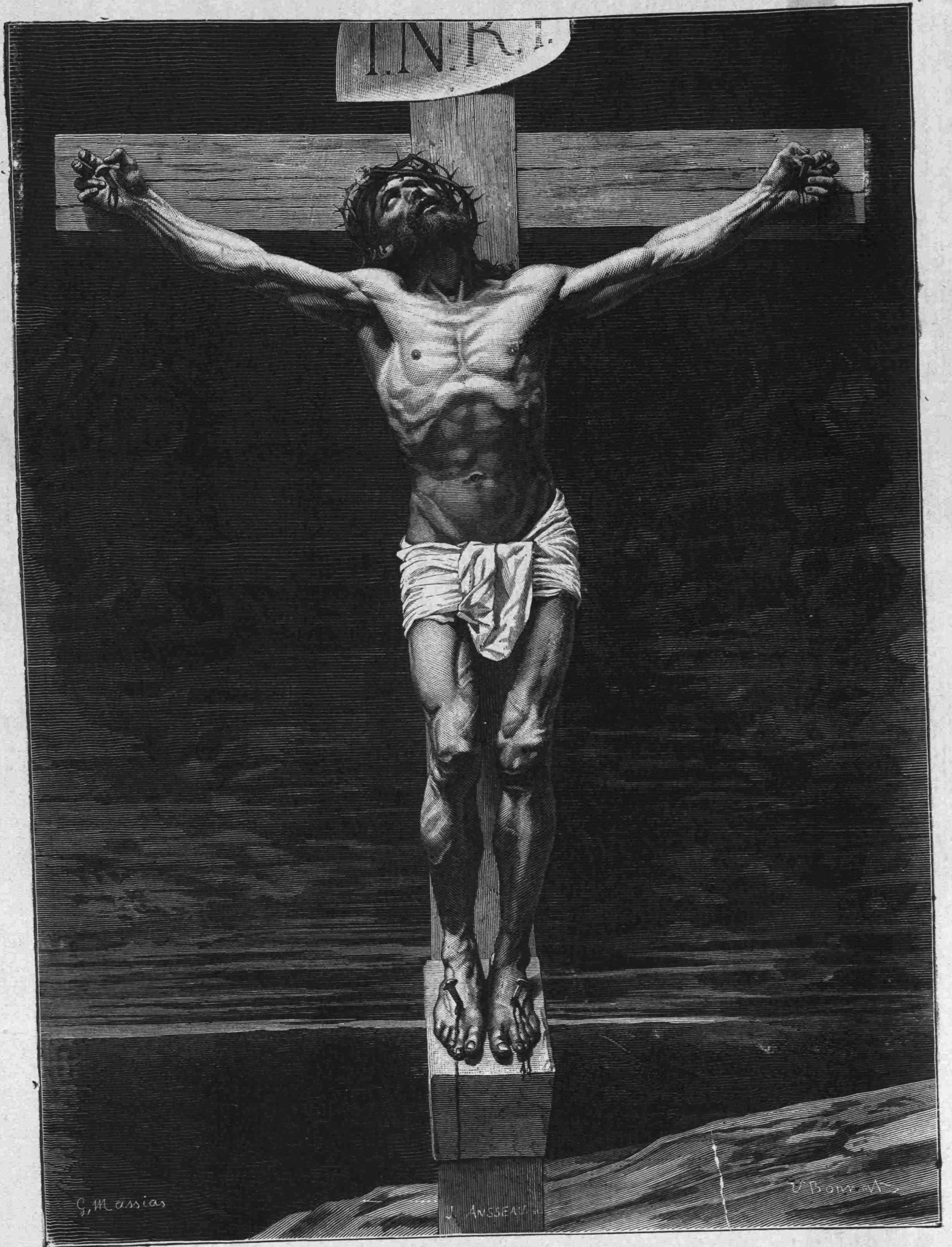
*Que ce pâle rayon de la lampe, qui brille
Au-dessus de la table où dine la famille,
Sans se douter encor que je suis de retour !*

Ἐν τούτοις, ὡς τὸ λέγω μετὰ λύπης, ἡ ἐπάνοδος τοῦ ναύτου μου δὲν ὁμοιάζει καθόλου μετὰ αὐτὴν ποῦ περιγράφει ὁ *Jean Aulran*. Πρῶτον ὅτι ὁ ἰδικός μου δὲν ἦτο κυρίως ναύτης· δεῦτερον ὅτι τὸ σπίτι του δὲν ἐφαίνετο ἀπὸ τὸν λιμένα καὶ τρίτον ὅτι δὲν ἐθάσε φθινοπωρικὴν ἐσπέραν, ἢ τοῦλάχιστον ἐσπέραν, διὰ νὰ ἦνε ἀναμμένη ἡ λάμπα. Τὰ ξεῦρω αὐτά, διότι ὁ Παντελῆς Σαρακῖνος ἦταν πατριώτης μου. Ἀπὸ μικρὸ παιδί δὲν θὰ ἦταν ἀκόμη δέκα χρόνων—ἄφησε τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὰς Πάτρας κρυφά, πάσχων τὴν μανίαν τῶν ταξιδίων πολὺ κοινὴν εἰς τὴν ἐποχὴν του, καὶ θέλων νὰ ζητήσῃ τυχρὴν ἀλλοῦ, μακρὰ. Ἐμεινε στὴν Εὐρώπῃ κάμποσο καιρὸ καὶ κατόπι ἔφυγε μακρύτερα, εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Οἱ γονεῖς του δὲν ἠξεύραν τίποτε, οὔτε ποῦ εὐρίσκειτο, οὔτε ἂν εὐρίσκειτο καλὰ, οὔτε ἂν προώδευεν εἰς τὴν ἐργασίαν του. Μόνον μὴ φορὰ, δέκα ἢ δώδεκα χρόνια μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, κάποιος πατριώτης τὸν εἶδε στὴ Λιβερπούλιν ἐμποροῦπάλληλο καὶ σὺν ἐγύρισε ἐπληροφόρησε περὶ αὐτοῦ τοὺς Σαρακῖνεύς, ποῦ τὸν εἶχαν γὰ χαμένο. Στὴν Ἀμερικὴν ἔμεινε ἄλλα δεκαπέντε χρόνια, ἀλλὰ χωρὶς νὰ δώσῃ πλέον σημεῖον ὑπάρξεως. Φαίνεται ὅτι ἡ δουλειὰς του, ἂν καὶ χωρὶς τὴν εὐχὴ τῶν γονέων του, δὲν ἐπῆγαν πολὺ ἄσχημα, ἀπέκτησε κάποιαν περιουσίαν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀπεθᾶσισε νὰ γυρίσῃ πίσω εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ τὴν χαρῆ. Ἡκολούθει, βλέπente, τὸ γενικὸν παράδειγμα· ἔπειτα εἶχε ἐπιθυμῆσει καὶ τοὺς γονεῖς του. . . Ἐπεχείρησε λοιπόν ἄλλην μὴ φορὰ τὸ διαβολοτάξειδο τοῦ Ὀκεανοῦ καὶ ἓνα ὥραϊο πρῶτ', ὕστερ' ἀπὸ εἰκοσιοκτὼ χρόνια ἀπουσίας—*o ciel de l' Equateur !* ὁ κύριος Παντελῆς εἰσῆρχετο ἀθρόβως εἰς τὸν λιμένα τῶν Πατρῶν. Δὲν ἐπιμένω εἰς τὴν συγκίνησιν τῆς ἐπάνοδου. Μετὰ ἔλκει τότε ἡ φυσιολογία καὶ ἀφίνω τὴν ποίησιν διὰ τὸν Δημάδην.

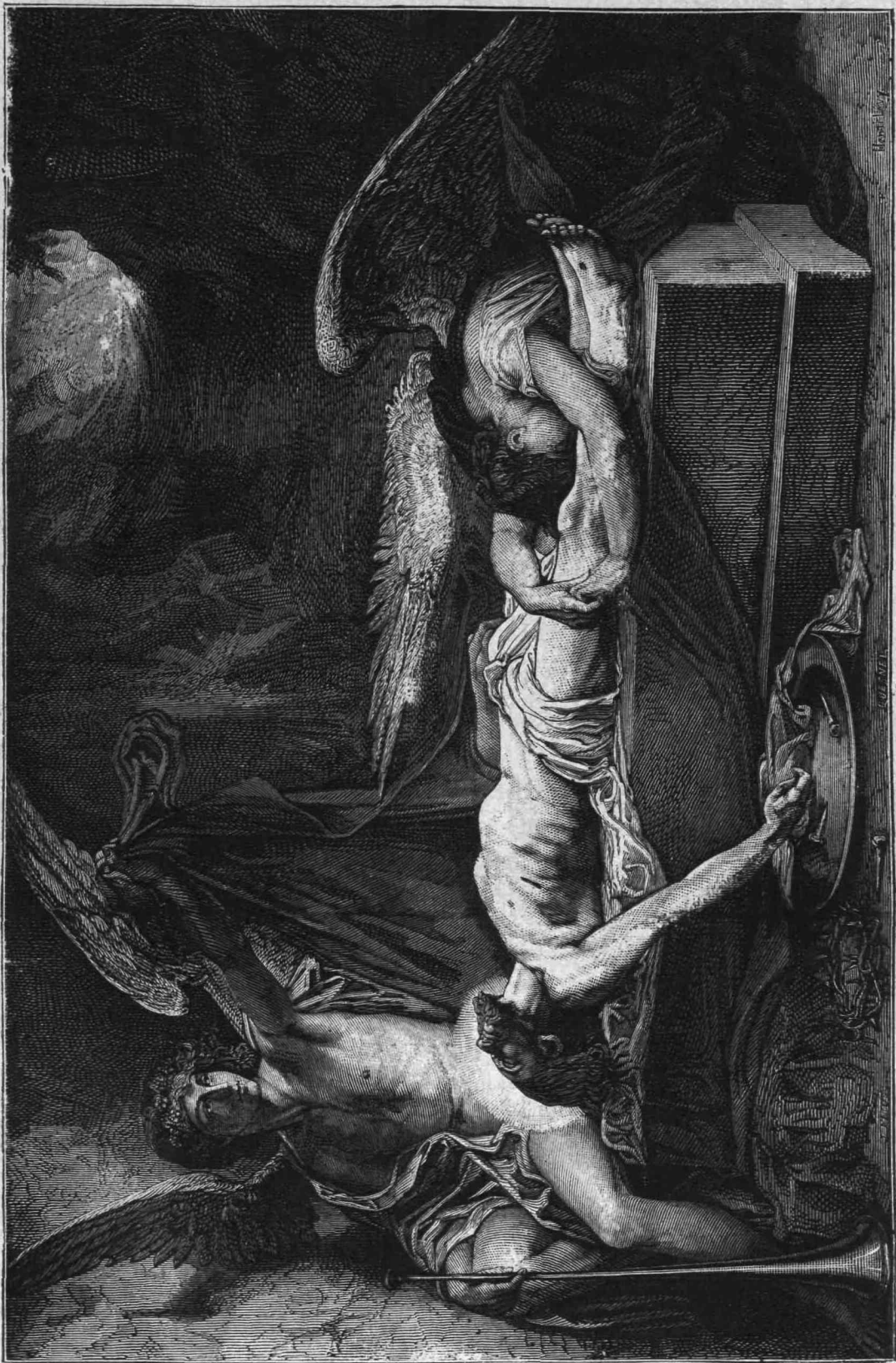
Ἐπεβιάσθη. Ἐνθυμεῖτο ἀκόμη ἀπάνω—κάτω τοὺς δρόμους καὶ χωρὶς νὰ ρωτήσῃ κανένα, κατάρθωσε νὰ φθάσῃ βιαστικὸς μέχρι τῆς συνοικίας του, ἐκεῖ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἀνδρέα. Ἐσταμάτησε ἓνα ἀχθοφόρον καὶ τὸν ἠρώτησε:

— Δέν μου λές, δὲ παρακαλῶ, ποῖο εἶνε τὸ σπίτι τῶν Σαρακῖνέων;

— Ἐκεῖνο 'κεῖ! ἀπεκρίθη ὁ ἀχθοφόρος καὶ ἔδειξεν ἓνα σπιτάκι κάτασπρο μετὰ δύο παράθυρα καὶ ἓνα ξύλινο μπαλκόνι.

Ο ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ ΤΟΥ BONNAT

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΤΟΥ ΗΕΝΡΙ ΛΕΒΥ

«— Ἄ, διάβολε, ναί! εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Παντελῆς· αὐτὸ εἶνε! Τὸ πηγᾶδι ποῦ ἔβγαλαν ἀπ' ἐμπρὸς καὶ τὸ μπαλ-
κόνι ποῦ ἔβγαλαν στὴ μέση, μ' ἔκαμαν νὰ μὴ τὸ γνωρίζω.

Ἐπλησίασε, ὄχι χωρὶς παλμούς· ὁ ταλαίπωρος, καὶ ἐκτύπησε τὴν θύραν. Μία φωνὴ γεροντικὴ, γυναικεία ἠκούσθη
ἀπ' ἐπάνω :

«— Ποιὸς εἶνε ;

«— Ἐγὼ, ἀνοιξε.

«— Καλὲ ποιὸς ;

«— Ἐγὼ.

«— Μὰ ποιὸς ἐγὼ ;

«— Ἐγὼ, τὸ παιδί σας. Ἄνοιξε.

«— Μπα! . . . τὸ παιδί μας . . . Τώρα.

Ἡ θύρα ἠνοιχθή. Ὁ κύριος Παντελῆς ἐμβῆκε καὶ ἀνέβηκε τὴν σκάλα, τὴν ἴδια βέβαια σκάλα τοῦ σπιτιοῦ του, ποῦ
ἀνεβοκατέβαινε μικρὸς τόσες φορές, διότι δὲν της εἶχαν ἀλλάξθῃ παρὰ μόνον ὅλα τὰ σκαλοπάτια καὶ ἴσως . . . »

Τὸν Δεγᾶν διέκοψε αἰφνιδία ἔκρηξις γέλωτος.

Ἄ, ἄ, ξεύρουμε ποῦ θὰ φθάσῃς! εἶπον μερικοί.

Ὅχι, κύριοι, σὰς βεβαιῶ δὲν ἤξεύρετε. Ἄν ἤξεύρατε δὲν θὰ ὠμιλοῦσα. Εἶμαι ἕτοιμος νὰ στοιχηματίσω μὲ ὄλους...
Θέλετε ;

— Ἐλα, ἔλα, ἄς ἦνε· ἐξακολούθησε», εἶπεν ὁ ποιητὴς Δημάδης ἀνυπόμονος.

« Στὴ μικρὴ σάλα » ἐξηκολούθησεν ὁ διηγηματογράφος, «— καὶ δὲν λέγω τίποτε πλέον διὰ τὰ ἐπιπλα διὰ νὰ μὴ σκαν-
δαλίξοθε— ὁ Παντελῆς εὐρέθη ἀπέναντι μιᾶς γραίας, συμπαθοῦς, μὲ δύο ἀργυρὰς πλεξοῦδες, ποῦ ἐκρατοῦσαν γύρω
τὸ φεσάκι της. Πρὶν προφθάσῃ νὰ πέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας της, εἰσῆλθεν ἐκεῖ καὶ ἓνας γέρον κύριος μὲ ἄσπρα μακρὰ
γένεια . . . Οἱ γονεῖς τοῦ βέβαια . . . Ἄχ, πὼς μετεβλήθησαν, δὲν τοὺς ἀνεγνώριζε διόλου, ἀλλ' οὔτε ἐνθυμεῖτο πλέον
τὴν μορφήν των . . . Καὶ ὅμως ἔπεσε εἰς τὰς ἀγκάλας των καὶ τοὺς κατεφίλησε καὶ ἔχυσε ἄφθονα τὰ δάκρυά του.

«— Πατέρα μου, ἔλεγε, μητέρα μου. . . ὁ Παντελῆς σας . . . Τὸ παιδάκι σας.»

Τὸν ἐνηγκαλιόσθησαν καὶ ἐκεῖνοι καλὰ καὶ τὸν ἐφίλησαν. Ἄλλὰ ὄχι μὲ τὴν θερμότητα, ποῦ ἐπερίμενε ὁ Παντελῆς
τοὺς, τὸ παιδάκι τους . . . Αἱ, εἰκοσιεὶς χρόνια ἀπουσίας καὶ σιωπῆς· δὲν εἶνε παῖξε-γέλασε, κύριοί μου! καὶ γονεῖ-
εἰμποροῦν νὰ λησμονήσουν τὰ παιδιὰ τους . . . Ὁ καῦμένος ὁ Παντελῆς ἠναγκάσθη νὰ φήσῃ γρήγορα τὰς διαχύσεις
νὰ ποσπασθῇ καὶ νὰ σταθῇ ἐμπρὸς εἰς τοὺς γονεῖς του περισσότερο σοδαρὸς, σινεσταλμένος . . . Ποιὸς τὸ ξεύρει! ἴσως
ἦτο καὶ ἀνάγκη νὰ δώσῃ ἀμέσως λόγον τῆς διαγωγῆς του, τῆς φυγῆς του, τῆς ἀφροντισίας του . . . Τοὺς ἔβλεπε μὲ δα-
κρυσμένους ὀφθαλμούς, ἕτοιμος νὰ ἄρχισῃ τὴν ἀπολογία του. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, ὡς εἴαν εὐρίσκοντο ὑπὸ τὰς αὐτὰς πε-
ριστάσεις, τὸν ἔβλεπον μὲ παράδοξον ἦθος, ἀμύχανον ὅπως διόλου, οὔτε αὐστηρὸν, οὔτε χαρούμενον . . .

«— Πατέρα μου . . . ἄρχισε ὁ Παντελῆς, στρεφόμενος πρὸς τὸν γέροντα.

«— Κύριε . . . Δὲν εἶμαι δυστυχῶς ὁ πατέρας σου, τὸν διέκοψεν ὁ γέρον. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄντρας τῆς μητέρας σου, ὁ μη-
τριός σου.

«— Πάλι πατέρα μου θὰ σὰς πῶ . . . Αἱ, δόξα σοι ὁ Θεός . . . Πατέρα μου, μητέρα μου . . .

«— Ἄχ, κύριε, εἶπε τότε καὶ ἡ γραία, δὲν εἶμαι δυστυχῶς ἡ μητέρα σου. Ἐγὼ εἶμαι μονάχα ἡ γυναῖκα τοῦ μητριοῦ
σου, μητριά σου ἄς ποῦμε.

Ἐπὶ Παντελῆς τὰ ἔχασε. Δὲν τὸ ἐπερίμενε καὶ αὐτός . . . ὅπως καὶ σεῖς. Εἶχεν ἀποθάνει ὁ πατήρ του, καὶ ἡ μήτηρ του
ἐνυμφεύθη ἄλλον· ἀπέθανε κατόπιν καὶ ἡ μήτηρ του, καὶ ὁ ἄλλος αὐτὸς ἐνυμφεύθη ἄλλον. Καὶ ἐν τούτοις οἱ δύο αὐτοὶ
ξένοι κατεῖχον τότε τὴν θέσιν τῶν γονέων του μέσα στὸ πατρικὸ του σπιτί καὶ ἔπρεπε νὰ τὴν καταλάβουν καὶ μέσα
στὴν καρδιά του. Εἶχε πατριὸν καὶ μητριά. Ἡ ἐναλλαγὴ ἔγεινε, βλέπετε, βαθμιαία. Τὰ μόρια συνυπηρέτησαν καὶ
ἀφομοιώθησαν, ἢ ἄλλως ἐσχηματίσθη, ὅπως εἰς τὸ μαχαίρι, ὅπως εἰς τὸν σιδηρόδρομον, ὅπως εἰς τὸν ἄνθρωπον. Αὐ-
τοὶ ἦσαν οἱ γονεῖς του, ἐτελείωσε! Τὴν παράδοξα πράγματα! Ἄλλ' ὁ Παντελῆς μου δὲν ἐφρόντισε νὰ μάθῃ εἰς τὴν
Ἀμερικὴν ψυχολογίαν καὶ ἄρχισε ὁ καῦμένος νὰ κλαίῃ τὸν θάνατον τῶν γονέων του . . . ἄ, pardon τὴν ἔκκρισιν,
ἤθελα νὰ εἶπω, τῶν ἀρχικῶν μοριῶν. Ἄλλως, ποῖος τὸ ἤξεύρει! θὰ ἐγελοῦσεν ἴσως, ὅπως τότε σεῖς.»

Πράγματι ὁ γέλως τοῦ ἀκρατηρίου εἶχε κορυφωθῇ βαθμυδὸν ἡχηρὸς, ἀκατάσχετος. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου ὑ-
ψώθη ἡ φωνὴ τοῦ Δημάδου ὀρουμένη :

Ἄ, κάκοῦργε Δεγᾶ! Ψέμματα μὰς εἶπες. Τὴν ἐπλασες ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία μὲ τὸ κεφάλι σου, διὰ νὰ σατυρίσῃς
τὴν φυσιολογικὴν θεωρίαν. Σὲ ξεύρω ἐγὼ σένα!

Πρὶν προφθάσῃ νὰ διαμαρτυρηθῇ ὁ διηγηματογράφος, ὅτι διηγήθη γεγονὸς, ἐπενέβη ὁ οἰκοδεσπότης λέγων :

«Σιωπὴ! δὲν χρειάζονται, κύριοι, σχόλια εἰς τὰ ἔργα τοῦ Δεγᾶ.»

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΑΥΤΟΥ

Κ

ΑΛΟΣ καιρός, άφέντη, άπόψε.

— Τι άνεμο έχουμε, καπετάνιε ;

— Στεριανό.

— Νά φύγουμε λοιπόν.

Και άκολουθών βήμα προς βήμα τό βραδυ βάδισμα του γέροντος πλοιάρχου κατήλθον εις τόν λιμένα της νήσου και εισήλθον εις τό πλοϊον. Εις τας Κυκλάδας, ένθα οι άνθρωποι έχουσιν άνάγκην νά μεταβαίνωσι συχνάκις άπό της μιάς νήσου εις τήν έτεράν, ή συγκοινωνία γίνεται διά τών μικρών ιστιοφόρων. Άγαπή πολύ τόν τρόπον τουτον του ταξειδεύειν και μάλιστα έν καιρω θέρους, όσάκις τό ταξειδιον γίνεται χάριν τέρψεω και ούχι έργασίας. Το τρεχαντήριο του καπετάν-Γιάννη ήτο έτοιμον ν' αναχωρήση άπό της πρώτας και περι τό μεσονύκτιον, μόλις παρετήρησε τήν άπόγειον τροπήν του άνέμου, ήλθε νά με ειδοποιήση κατά τά συμπεφωνημένα. Η άγκυρα άνηλκύσθη άμέσως. Οι δύο ναύται του πλοϊου λύσαντες τα πρυμνήσια έκάθισαν εις τας κόπας, ίνα τή βοήθεια αυτών εξέλωμεν του λιμένος, και ό καπετάν-Γιάννης έλαβε τήν θέσιν του εις τό πηδάλιον. Έντός πέντε λεπτών ήνήχθημεν εις τό πέλαγος, αι κόπαι έναπετέθησαν εις τήν θέσιν των και τά δύο μεγάλα λατινικά ιστία άνεπετάθησαν εις τόν άπόγειον δροσερόν άνεμον, όστις επλήρωσεν άμέσως αυτά. Το τρεχαντήριο ήρξατο διολισθαίνον ώς άστραπή εις τήν θάλασσαν.

Τυλιχθείς διά βαρέως επενδύτου, καθ' όσον ή δροσερότης του άνέμου ήτο λίαν επαισθητή, καιτοι έν θέρει, έκαθέσθην παρά τόν πλοίαρχον. Μετ'όλιγον ή νήσος, ήν έγκατελείπομεν πρό τινων στιγμών, άπομακρυνθείσα ήρξατο μεταβαλλομένη εις όγκον σκοτεινόν και μυστηριώδη· δέν διέκρινεν ό όφθαλμός τίποτε πλέον έν αυτή. Άπέναντι δέ έν άπόπτω ώς φανταστική τις σκιά υπεφαίνετο ή έτέρα όμομήτριος άδελφή της νήσου, υπνώπτουσα ύπό τά σαγηνευτικά λικνίσματα της μητρος θαλάσσης. Διευθυνόμεθα προς αυτήν. Η σελήνη μινοειδής εις τό πρώτον αυτης τέταρτον κατήρχετο ήδη βραδέως προς τήν θάλασσαν, επί της επιφανείας της όποίας προσπίπτον τό φώς της, έσχημάτιζε μαγικών χείμαρρον έξ αυτου, και επί τουτου κατ' ευθείαν διυθύνεν ό επιδέξιος πηδαλιούχος, παίζων συνάμα, τό σκάφος. Μετά τίνα λεπτά τό έτερον των άιχημρών άκρων αυτης αποβαλόν τήν προτέραν διαύγειαν προσήγγισε τήν θάλασσαν, ό χείμαρρος της άνταυγείας επαισθητός περιωρίσθη και ή σελήνη εφάνη ήμιν τότε ώς έτερον λευκόν ιστίον πλέον άπέναντι μας. Όλίγα λεπτά μετά ταυτα εδυθίσθημεν έν τω σκοτει. Επλέομεν ούτω μεταξύ των δύο νήσων οιωπηλοί ώς αυται, βεδυθισμένοι πάντες εις σκέψεις. Το σκότος εκτεινόμενον έν τή θαλάσση επιβάλλει πολύ εις τήν ψυχήν· ήναψα σιγάρον και προσέφερον όμοιον εις τόν πλοίαρχον. Οι δύο ναύται εκάθηντο άφωνοι εκάτερος εις εκάτεραν των πλευρών του μικρού πλοϊου και ό ναυτόπαις ώς άκροστόλιον του σκάφους έμενε προσηλωμένος ακριβώς και μονονου εις τήν προεξοχήν της πρύρας. Αιψηνδιώς πολύ πλάνσιον ήμων και άπό της θαλάσσης ήκουσα κραυγήν τίνα, εις ήν ανταπήντησεν ή φωνή ενός των ναυτών. Άνεπήδησα πάραυτα και προσήλωσα τους όφθαλμούς εις τό κενόν. Ουδέν διέκρινα και ήμην έτοιμος νά έρωτήσω τόν πλοίαρχον, ότε άστραπηδόν μεγαλοπρεπής σκιά ώς φάσμα διήλθε της πρύρας ήμων διευθυνομένη προς άνατολάς. Ητο άλιευτικόν πλοϊάριον πλέον άνευ φανών. Οι άλιεις και πάντες σχεδόν οι μικροί ναυτίλοι πλέονσιν ούτω πάντοτε. Τολμηροί ναυτικοί δέν αγαπώσι νά υποβάλλωνται εις κανόνας και διέρχονται τά έρεδωδη σκότη των θαλασσών άνευ φανών. Εις τό Μυστρών δέ πέλαγος μεταξύ των στενωμάτων των διαφόρων νήσων αι τοιαυται συναντήσεις είναι πολύ συχναι.

Έκπλαγεις εκ της ταχείας και φανταστικής διελάσεως του πλοιαρίου τουτου έρριφθην εις σκέψεις. Η μόνωσις, τό καλύπτον ήμεις πυκνόν σκότος, αι μόλις διαγραφόμεναι έν αυτω με όλως παράδοξα σχήματα σκιαί, ό μονότονος τριγγμός των ιστίων και ή όρμητική ταχύτης του σκάφους μοι προύξένουν άλλόκοτον αισθημα συντριβής έν τή ψυχή και τή καρδιά, ής ενόμιζον ότι ήκουον έν τή σιγή ισχυροτέρους τους παλμούς. Βεβαίως δέν εύρέθην εις πολλάς περιστάσεις ούτω μόνος έν τω βίω μεταξύ ουρανού και θαλάσσης, άνευ άλλου συναισθήματος ειμη της άπολύτου μονώσεώς μου έν τω κόσμω και τή περιστοιχούση με ψύσει. Το παρελθόν εις τοιαυτα σκέψεις είναι ό μόνος λιμήν εις τόν όποιον μετά συγκινήσεως επανέρχεται τό πνεύμα· και ή αναπόλησις αυτου τήν στιγμήν εκείνην, αναπόλησις περιβαλουσα με τά ζωρότερα χρώματα και τας ώραιότερας αποχρώσεις, τά προσφιλέστερα σημεϊα του βίου μου, έμαλάκυνε τοσοούτον τήν καρδίαν, ώστε μικρού δεϊν ή συντριβή άνεδίβαζε τά δάκρυα εις τους όφθαλμούς.

Έξαίφνης άπό της πρύρας φωνή γλυκειά, σαγηνευτική, παθητική μέχρις άπιστεύτου σημεϊου, ήκούσθη έν τή σιγή, ήδουσα άσμα νησιώτικον, προσομοιάζον προς άμα νέν και του όποιου αι λέξεις μία προς μία προσέκρουον εύθύ εις τήν καρδίαν.

Άφηκα τήν θέσιν μου και μεταδός εκει εύρον εξηπλωμένον παρά τόν μέγαν ιστόν τόν ένα εκ των ναυτών, του όποϊου ή φωνή εξηκολούθει εισέτι ψάλλουσα, άλλ'όλιγον κατ'όλιγον εξησθένει, μέχρις ότου επνίγη εις είδος τι λυγμου. Δέν ήθέλησα νά τόν διακόψω, άλλ' ότε πλέον τό άσμα έτελειώσε εκαθέσθην πλάνσιον του.

— Θέλεις ένα τσιγάρο του εϊπον ;

— Ευχαριστώ μοι άπίντησε, και έλαβε τό τσιγάρον άπό των χειρών μου, τό ήναψεν άπό του ιδικοϋ μου και εδυθίσθη εις τήν άπόλαυσιν αυτου.

— Μ' άρέσει πολύ αυτό τό τραγουδι, πούλεγεσ πρό όλιγου. Θα έδιδα κάτι τι για νά τ' ακούσω páλι.

— Ναι, μου εϊπε με φωνήν σιγαλήν, ύποτρέμουσαν, έν προφανεί συγκινήσει. Εϊναι ένα τραγουδι πολύ συγκινητικό και συνειθίζω να τό λέω όταν φθάνω έδω 'στο νησί μας. Και επανέθεσε τό σιγάρον έν τω στόματι. Εις τήν στιγμαϊαν λάμψιν αυτου ήδυνήθην νά διακρίνω τό πρόσωπόν του, πρόσωπον άνδρός τριακονταετούς και όφθαλμούς καθαρούς ύγρους, έμφαινοντας καρδίαν εύπαθή.

— Ποιό είναι τό νησί σου, ήρώτησα αυτόν μετά δέους, φοβούμενος μήπως φανώ ύπερ τό δέον ένοχλητικός.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΓΑΥΠΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΡΟΥΤΟΥ

(Ἐκ φωτογραφίας Γ. Μωραίτου).

— Δὲν ἠπτόνουμε τώρα ἔστὰ Θερμιά; — Ναι.

— Ἐ! αὐτὸ εἶναι.

— Μοῦ λέγουν πῶς εἶναι καλὸς τόπος. Εἶναι ἀλήθεια;

— Ἀλήθεια εἶναι, μὰ τί τὸ θέλεις, μόνον ἡ δική μου καρδιά δὲν μπορεῖ νὰ τὸ χαρῆ. Καὶ μὲ βλέπεις πῶς γυρίζω σὰν κατάδικος ἀπ' τῶνα μέρος ἔστ' ἄλλο, χωρὶς νὰ μπορῶ κ' ἐγὼ νὰ μείνω μία μέρα ἐκεῖ. Μόλις φθάσουμε θὰ τοὺς ἰδίης ὄλους νὰ πεταχθῶν ἔξω. Μόνον ἐγὼ θὰ κλειστῶ ἔστὸ καῖκι καὶ θὰ περιμένω τὴν ὥρα πότε νὰ πάρουμε τὰ μάτια μας νὰ φύγουμε.

— Μὰ γιατί; γίνεται ἕνας ἄνθρωπος σὰν κ' ἐσένα νὰ μισῆ ἔτσι τὸν τόπο του;

— Γίνεται, μοῦ εἶπε καὶ ἐξέλεμψε βαρὺν στεναγμόν. Ἐκεῖ ἄνω, ἐπανέλαβε, ἔχω φίλους, συγγενεῖς, χωράφια. Μὰ πάνε μὴναις τώρα ποῦ-οὔτε ἐλάττωσα τὸ πόδι.

— Περιέργο! ἐπιθύρισα. Καὶ ἐπειδὴ ἠννόησα ὅτι ἐσκόπει νὰ ἐξακολουθήσῃ οὔτε τὴν ἐλαχίστην δὲν εἰδεξα αὐτῶ ἀνυπομονησίαν διὰ νὰ μάθω τὴν ἱστορίαν του. Τὸ μέσον τοῦτο εἶναι πολλακίς σαγηνευτικόν εἰς ἐκμυστηρεῖσεις, δι' ἐκείνον, τοῦ ὁποίου πιέζει κάτι τι τὰ στήθη.

— Καθόλου δὲν εἶναι περιέργο. Δὲν μένει ἡ ἰδία πάντα τοῦ ἀνθρώπου ἡ καρδιά. Μία φορὰ κ' ἐγὼ δὲν εἶδεπα τὴν ὥρα πότε νὰ φθάσω ἔς αὐτὸ τὸ κατηραμένο νησί, καὶ ὅταν μοῦ ἔλεγε κανεὶς πῶς θὰ φύγω, μοῦ ἔκοβε τὴν καρδιά ἔστὴ μέση. Ἔτσι εἶναι ὅταν ἔχει κανεὶς δυὸ ἀνθρώπους ν' ἀγαπᾷ σ' ἕνα τόπο. Φαίνεται πῶς εἶσαι πολὺ καλὸς ἄνθρωπος καὶ δὲν πειράζει ἀν' ἀκούσης καὶ μία ἱστορία. Ἀπὸ παιδί ἐκεῖ ἐπάνω ἀγαποῦσα μία κόρη. Τὰ σπῆτριά μας ἦσαν πολὺ κοντὰ· μία σάβη τὰ ἐχώριζε κι' ὅλη μέρα ἐγὼ καὶ ἡ Μάρω δὲν ἐχωριζόμαστε. Μαζὺ ἐπληγαίναμε ἔστὸ σχολεῖο, μαζὺ ἔστὰ χωράφια, μαζὺ ἔστὴν ἐκκλήσια κάθε κυριακή, μαζὺ κάτω ἔστὸ μουράγιο σὰν ἀθῶα παιδιὰ ποῦ εἴμαστε. Αὐτὴ μας τὴν ἀγάπην τὴν ἐσφίγγε περισσότερο τῶν γονέων μας. Ὁ πατέρας μου καὶ ὁ δικός της ἦσαν σύντροφοι. Εἶχαν ἕνα τρεχαν-

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΓΕΧΝΙΑ

Ο ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ ΦΕΡΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΩΜΩΝ ΛΑΒΑΝΟΝ ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΝ

ΓΑΥΗΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ Δ. ΦΙΤΑΛΗ - ΕΣΧΕΔΙΑΣΕ ΚΑΙ ΕΧΑΡΑΣΕ Ι. ΠΛΑΤΗΣ

τῆρι μικρὸ κ' ἔκαναν συχνὰ ταξείδια ἀπ' τὰ Θερμιά ἔστὴ Τξεία, ἀπ' τὴ Τξεία ἔς τὴν Τῆνο καὶ γύρω γύρω σ' ὅλα τὰ νησιά. Ὁ πατέρας μου ὅταν ἤμουνα μικρὸς ἀκόμη ἔπερνε ἔστὰ γόνατά του ἀπ' τὴ μία μεριά ἐμένα, ἀπ' τὴν ἄλλην τὴ Μάρω καὶ γελώντας ἔλεγε. «Ὅταν θὰ μεγαλώσῃ ὁ Γιάννης μου θὰ τοῦ δώσω τὴν Μάρω γυναῖκα». Καὶ ἐγὼ ἐγελοῦσα καὶ τὴν ἀγκάλιαζα καὶ τὴν φιλοῦσα σὰν ἀδελφοῦλα καὶ ἐγελοῦσαν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ποῦ μᾶς εἶδαν. Καὶ τόσῳ εἴμαστε ἀγαπημένοι, ὥστε δὲν ἔκανε ὁ ἕνας χωρὶς τὸν ἄλλο. Θυμοῦμαι μὴν μία ἡμέρα ἦταν ἄρρωστη βαρεία. Τὰ μάτια της ἦσαν ὀδυμένα ἀπ' τὴ θερμῆ· τὸ πρόσωπό της ἀδύνατο πολὺ καὶ τὰ μάγουλά της ἔδραζαν φωτιά. Ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ ποῦ ἔκανε καὶ τὸ γιατρὸ εἶχε διατάξει νὰ τῆς δώσουν κινίνο. Ἐκείνη δὲν ἤθελε μὲ κανένα λόγο νὰ τὸ βάλῃ ἔστὸ στόμα της. Ἐστάθη ἀδύνατο νὰ τὸ πάρῃ μὲ κάθε τρόπο. Τότε ἐστειλαν καὶ φώναξαν ἐμένα καὶ μοῦ εἶπαν γιὰ νὰ τὴν πείσω νὰ τὸ πάρῃ, ἀλλοίως θὰ πεθάνῃ. Τρέμοντας τὸ ἐπῆρα ἔς τὰ χέρια μου καὶ τὴν παρεκάλεσα γονατιστὸς μπροστά της μὲ δάκρυα ἔστὰ μάτια. Καὶ ἀφοῦ μὲ εἶδε πῶς ἔτσι νὰ κλαίω ἐπῆρε ἀπόφασιν καὶ τὸ ἤπιε. Καὶ ἄκρη. Ὅσῳ ἦτανε μέρα δὲν μᾶς ἔμελε, ἀλλ' ὕστερα ἄρχισε νὰ νυκτῶνῃ καὶ ἡ Μάρω ἔκλαιγε, ἐφοβότανε ἤθελε νὰ γυρίσουμε πίσω. Ἐγὼ εἶχα χάσει τὸ δρόμιν καὶ ἐκρυβα τὸ πόδι μου γιὰ νὰ τὴν ἠσυχάσω. Τοῦ κάκου· ὅσῳ ἔδλεπε νὰ σκοτεινιάζῃ τόσῳ ἔκλαιγε. Τὴν νύκτα ἔστὸν ὁμὸ μου καὶ ἐτράβηξα ἀπάνω ἔστὸ βουνὸ μὴπως βροῦμε τὸ χωριὸ ἀπ' τὸν ἄλλο δρόμιν. Ἀλλὰ δὲν εἶδεν τίποτε παρὰ θουνὰ καὶ πέτραις μόνο. Κατάλαβα πῶς θὰ περνοῦσαμε τὴν νύκτα ὅλην ἐκεῖ. Ἐκῦταξα γύρω γύρω καὶ νῆρα δύο μεγάλα δένδρα, ἀγριοκλαῖς, κοντὰ τὸ ἕνα ἔς τὸ ἄλλο. Κάτω ἡ ρίζαις των ἦτανε τυλιγμέναις ἀπὸ λιγαριᾶς καὶ θάμνους τόσῳ πυκνὰ ποῦ ἐσχημάτιζαν ἕνα θόλο. Ἐκεῖ μέσα κρυφτήκαμε, ἀπ' οὐ παραμέρισα τὰ κλαριά νὰ μὴ ἀγκυλοθοῦμε. Ἡ Μάρω ἦτανε τόσῳ κουρασμένη, ὥστε μὲ ὅλο της τὸ φῶς ἐκοιμήθηκε ἔστὴν ἀγκαλιά μου. Ἐγὼ δὲν ἐκλείδα μάτι. Ἐσφίγγα πολὺ πολὺ τὸ ἀφρόπλαστο σωματάκι της κ' εἶδεν γύρω-γύρω, ποῦ ἐφώναζαν σὰν σκυλιὰ τὰ τσακάλια. Ἐναν καιρὸν ἀκουσα ἀπὸ μακρὰ φωναῖς.

— Γιάννη! Μάρω! Γιάννη! Μάρω!

Καὶ ἐόννισα πῶς ἦσαν τὰ φαντάσματα ποῦ μᾶς ἐφώναζαν ἔτσι καὶ ἀπὸ τὸν τρόπο μου ἐστρουμώχθηκα περισσότερο ἔστὴ ρίζα τῆς ἀγριοκλαῖς. Ἐπειτα ἀπὸ λίγο εἶδα μακρὰ ἕνα φῶς νὰ περπατῆ ἔστὸ σκοτάδι. Τὸ πῆρα πᾶς ἦσαν κλέφταις. Ἐκράτησα καὶ τὴν ἀναπνοή μου γιὰ νὰ μὴ μὲ νοιώσουν. Καὶ οὔτε ἐκουνώμουν γιὰ νὰ μὴ τρίξουν τὰ κλαριά καὶ ξυπνήσῃ ἡ Μάρω καὶ φοβηθῆ. Τὸ φῶς ὀλοένα ἐπλησίαζε περισσότερο καὶ ὅλο τὸ βουνὸ ἀντηχοῦσε ἀπὸ τῆς φωναῖς:

— Γιάννη! Μάρω! Γιάννη! Μάρω!

Δὲν εἶχα πῶς ζῶν ἀπάνω μου, ἔτρεμα· ὅταν ἐξοφῆνα περνοῦ τὸ φῶς ἀπὸ κοντὰ μας καὶ βλέπω ἀπὸ μέσα ἀπ' τὰ κλα-

ῶς ποῦ νὰ γείνη καλά μ' ἔβαλα, μικρὸ παιδί, νὰ κοιμουμαι μέρῳ νύχτα κοντὰ της. Ἀπ' αὐτὸ μπορεῖς νὰ καταλάβῃς πόσο ἀγαπιώμαστε. Ἐταιριάσαμε εἰς ὅλα καὶ εἶχαμε μὴν γνῶμιν. Ἡμουνα ἕνα χρόνον μεγαλειτέρως της ἔκείνη ἦτανε, ὀσπρη ξανθὴ μὲ μεγάλα μάτια γαλανά, σωστὸς ἀγγελὸς. Ἐγὼ ἤμουνα ἀδύνατος, κακοκαμωμένος, μελαγχροινὸς μὲ μαῦρα μαλλιά καὶ μάτια. Ὅμως ἀπ' τῆς πολλαῖς φοραῖς, ποῦ μᾶς εἶδαν μαζὺ ἔστὸ νησί, ὅλοι μᾶς ἔπερναν γιὰ ἀδέλφια. Ἐξημέρωνε τὸ πρῶτ' κ' ἐρχότανε μόνη της νὰ μὲ πάρῃ νὰ πᾶμε ἔστὸ σχολεῖο, ντυμένη ἐμμορφα, ἐμμορφα, μὲ τὴν ὀσπρη της ποδίτσα. Ἄλλοτε ἐπιανώμαστε ἀπ' τὸ χέρι κ' ἐπληγαίναμε ἔξω ἔστὰ ἀμπέλια. Ἐκεῖ ἐγὼ ἀνέβαινα ἔστὴ σικιά καὶ μ' ἕνα ζύλο μεγάλο τὴν κτυποῦσα ὅσῳ ἦτο δυνατόν γιὰ νὰ πέσουνε τὰ σῦκα κ' ἀποκάτω ἐστέκετο ἐκείνη καὶ τὰ μάζευε. Ἄλλοτε πάλιν τραβοῦσαμε κάτω ἔστὸ μουράγιο γιὰ νὰ ἰδοῦμε ἀν' ἦρθε τὸ καῖκι τῶν πατέρων μας κ' ἐκεῖ ἔκαναμε χίλιας δύο τρέλλαις. Πολλαῖς φοραῖς ἐμέναμε ἐκεῖ ὅλην τὴν ἡμέρα. Καὶ κάποτε θυμοῦμαι ἐπῆραμε ἀπὸ περιέργεια τὴν ἀκροθαλασσιά καὶ ἐπερπατοῦσαμε χειροπιασμένοι γιὰ νὰ ἰδοῦμε ποῦ θὰ μᾶς βγάλῃ ἡ

ριά τὰ μάννα μου καὶ τὰ μάννα τῆς Μάρως, ποῦ ἔτρεχαν σὺν τῆς τρελλαῖς νὰ μᾶς βροῦνε. Μ'αὐτὰ καὶ μ'αὐτὰ ἐπερνούσανε τὰ χρόνια, ἐγὼ ἐμεγάλωσα ἀλλὰ καὶ ἡ Μάρω πῶς πολὺ. Λὲς καὶ τὴν τράβηξε κανεὶς ἀπ' τὰ μαλλιά ἐρριξε ἕνα μπόι ὡς ἐκεῖ ἐπάνω. Καὶ μιὰ ἐμμορφιά! Θεέ μου! οὔτε εἶδα οὔτε θὰ ξεναῖδῶ κεφάλι τόσῳ ἐμμορφῶ σὺν τὸ δικό της. Ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα νὰ τρέχω ἀκόμη ἰσὴν θάλασσα, ἰσὴν χωράφια, ἰσὴν βούνα. Μὰ ἡ Μάρω πειὰ ἤτανε μεγάλη γυναῖκα, ἔγεινε ντροπαλὴ, ἔμενε ἰσὴν σπῆτι ἢ ἐπῆγαινε πάντοτε μὲ τῆς ἄλλαις γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια τοῦ νησιοῦ. Αὐτὸ ὅμως δὲν θὰ πῆ πῶς μᾶς ἐχώρισε. Ἐπῆγαινα κάθε μέρα ἰσὴν σπῆτι της καὶ τὴν ἐβλεπα, ἐκουθεντιάζαμε μαζύ, ἐμιλούσαμε. Κάποτε ἐπερπατοῦσαμε μέσα ἰσὴν αὐλή τοὺς καὶ ὅταν ἐβλεπα πῶς δὲν ἐβλεπε κανεὶς ἐσκυβα καὶ τῆς ἐφιλοῦσα τὸ χέρι. Καὶ ὅταν πειὰ ἐπέθανε ἡ μάννα μου καὶ ἐγὼ ἐμεινα ὀρφανός, ἐφρόντισε μὲ τὰ γλυκὰ της λόγια νὰ μὲ παρηγορήσῃ, μοῦ ἔγραψε μόνη της τὰ μαῦρα μου ποκάμισα κ' ἔγεινε σωστὴ γιὰ μὲ μπῆτρα.

Εἶχα γεῖνη δέκα ὀκτώ-δέκα ἐννιά χρονῶν. Ὁ πατέρας μου μιὰ μέρα σὺν ἦρθε τὸ καῖκι μὲ φώναξε καὶ μοῦπε, πῶς θὰ μὲ πάρῃ μαζύ του. Ἦτον καιρὸς πειὰ δὲν μπορούσε νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ κάθωμαι ἔτσι μὲς ἰσὴν νησί χωρὶς δουλειά. Ἐγὼ σὺν τᾶκουσα ἐλυπήθηκα κατάκαρδα. Ἦθελα καὶ ἐγὼ νὰ πάω μαζύ τους, νὰ κάνω ταξείδια, ἐπετοῦσε ἡ καρδιά μου σὺν ἐβλεπα τὴ θάλασσα. Μὰ ἔλα πάλι ποῦ θ' ἀφίνα πίσω τῆς Μάρω. Τὶ νὰ κάμω ὅμως, ἐπῆγα καὶ τὴν ἐχαιρετίσά: Τῆς εἶπα πάντοτε νὰ μὲ θυμᾶται καὶ νὰ μὲ ἀγαπάει καὶ ἐφυγα μὲ τὸν πατέρα της καὶ τὸν δικό μου. Σοῦ εἶπα πῶς ἦσαν σὺντροφοί. Τὸ πρῶτο ταξίδι μοῦ φάνηκε βαρὺ, βαρὺ πολὺ. Μὰ ὕστερα ἐσυνείθισα. Ἐπειτα ἐμεῖς δὲν πηγαίναμε μακρὰ ἀπ' τὰ Θερμιά ἰσὴν Σύρα, ἀπ' τὴ Σύρα ἰσὴν Λαύριο, ἀπ' τὸ Λαύριο ἰσὴν Πειραιά: ὕστερα ξαναγυρίζαμε ἀπάνω σὲ δὺς μῆνες, σὲ τρεῖς ἰσὴν νησί καὶ τότε πειὰ εἶχα γενικὴ χαρὰ. Ἐμέναμε μιὰ μέρα-δύο καὶ τῆς περνοῦσα ἀπάνω κάτω κοντὰ της. Ὅταν ἐγύριζα τὴν εὔρισκα ὅλο τὴν ἴδια. Μὲ ἀγαποῦσε πάντοτε μὲ τὴν ἴδια καρδιά.

Μιὰ μέρα ἐκάναμε πανιά γιὰ τὴν Τζιά. Ἐφορτώσαμε ἐκεῖ κρασί καὶ βελανίδι. Ἐπῆγαμε ἰσὴν Πειραιά, ἐπενήσασα ἐκεῖ τὸ βελανίδι καὶ ξαναγυρίζοντες ἐπιτάσαμε ἰσὴν Λαύριο, ὅπου ἐδέσασα ἰσὴν μουράγιο καὶ ἐπωλοῦσαμε μὲ τὴν ὀκτὸ κρασί ἰσὴν τὸς ἐργάτας, ποῦ δουλεύουν ἰσὴν μεταλλουργεῖα. Δύο-τρεῖς ἡμέρας ἐπέιτα, κυριακὴ βράδυ θυμοῦμαι, ὁ πατέρας μου καὶ ὁ πατέρας τῆς Μάρως ἐκάθισαν νὰ φᾶνε σταυροπόδι ἀπάνω ἰσὴν τὴν κουβέρτα. Ἐγὼ ἦμουν λιγάκι ἀρρωσθημένος καὶ ἐκαθώμουν παράμερα. Ἐκεῖνοι ἦρχισαν νὰ μιλοῦν γιὰ τῆς δουλειᾶς τοὺς καὶ τὰ κέρδη καὶ μὲ τὴν κουβέρτα ἦπιαν περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε. Σὲ τὸ τέλος ἦλθαν σὲ λογομαχία. Ἐγὼ, χωρὶς νὰ ξέρω τὶ ἦπιαν, ἐνόμισα πῶς εἶναι ἀπὸ τὰ συνειδητὰ καὶ οὔτε ἐκινήθηκα ἀπ' τὴ θέσι μου. Ἐξαφῆνα ἀπάνω ἰσὴν φιλονικία αὐτὴ καὶ τοὺς λόγους ἀκούω νὰ σπάζουν μποτιλίαις καὶ πιάτα καὶ ὅσα νὰ σπικωθῶ βλέπω τὸν πατέρα τῆς Μάρως νὰ κλιέται χάμου βουτυγμένος ἰσὴν αἷμα του. Μὲ μιὰ μαχαίριά ὁ πατέρας μου τὸν εἶχε ἀφίσει ἰσὴν τόπο. Τρέχω, φωνάζω, προσπαθῶ νὰ δώσω βοήθεια, ἦτον πλέον ἀργά. Οἱ χωροφύλακες μὲ τοὺς ναύτας τοῦ λιμεναρχείου ἐμπῆκαν μέσα ἰσὴν καῖκι, σὺνέλαβον καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου καὶ ἦσαν τὸν νεκρό. Τὸ βράδυ ἐκεῖνο μᾶς ἔρριξαν ἰσὴν φυλακὴ. Ὁ πατέρας μου ἦτον σπουτὴ ἀπ' τὸ μεθύσι. Ἐγὼ μῆρος ἰσὴν τὸ κακοῦργημα ποῦ ἔγεινε εἶχα χάσει τὸ νοῦ μου. Πῶς θὰ πῆγαινα πλέον ἰσὴν Θερμιά, πῶς θὰ εἶδα τὴν Μάρω; Τὶ θὰ ἔλεγε ὅταν θ' ἀκουε τὸ φῶνο τοῦ πατέρα της. Ἦτο δυνατόν νὰ μ' ἀγαπᾶ ἔτι πλέον; ὅλαις αὐταῖς ἢ σκέψεις μ' ἔφεραν ἰσὴν σημεῖο νὰ τρελλαθῶ. Τὸ πρῶτό μᾶς ἔστειλαν δεμένους καὶ τοὺς δὺς ἀπ' τὸ Λαύριο ἰσὴν Ἀθήνα. Ἐξῆ μῆνες ἐκάναμε ὑπόδικοι: ἰσὴν αὐτοὺς ἀπάνω οὔτε εἶδον δὲν εἶχα γιὰ τὴν Μάρω. Εἶχα γεῖνη πειὰ πετσί καὶ κόκαλο ἀπ' τὸν καῖμό μου: ὁ πατέρας μου ἦταν πολὺ μετανοημένος γιὰ τὸ κακὸ ποῦ ἔκανε, μὰ ἦτον πλέον ἀργά. Τέλος μᾶς ἔφεραν ἰσὴν δικαστήριον κ' ἐκεῖ ὁ πατέρας μου ἐδικάσθηκε δύο χρόνους φυλάκιον, ἐμένα μ' ἀφῆσαν ἐλεύθερο. Ἐλεεινός, πτωχός, κατεστραμένος ἀπ' τὴ λύπη, μὲ τὴ πεποῖθησι πειὰ ὅτι δὲ θαῦρισκα ἰσὴν νησί τὴν ἀγάπη τῆς Μάρως, λυπημένος γιὰ τὴν ἀφῆκα τὸν πατέρα μου φυλακὴ, ἐπῆρα τὰ μάτια μου καὶ ἦρθα ἰσὴν τὸ νησί. Γενικὴ καταφρόνησι μὲ δέχθηκε: κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ χαιρετήσῃ τὸν γιὸ ἐνὸς φονιά, ὅλοι μὲ ἔφευγαν σὺν κατηραμένο. Ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ σὺντροφοὶ τοῦ ὀχολείου μας. Μοῦ ἦρχετο νὰ τρελλαθῶ. Τὸ σπῆτι τῆς Μάρως ἦτον βυθισμένο σὲ λύπη. Οἱ σὺγγενεῖς της οὔτε νὰ μὲ ἰδοῦν δὲν ἤθελαν. Προσπάθησα νὰ τὴν ἰδῶ, νὰ πέσω ἰσὴν πόδια της, νὰ κλάψω, νὰ τῆς εἰπῶ ὅτι δὲν εἶμαι αἰτία, ὅτι ἐκεῖνο ποῦ ἔγεινε, ἔγεινε μόνο ἀπ' τὴν κακὴ τύχη. Ἐστᾶθη ἀδύνατο. Κλεισμένη μὲς ἰσὴν σπῆτι της οὔτε ἰσὴν παραθύρι δὲ φαίνονταν καὶ τοῦ κάκου τὴ νύχτα ἐγύριζα ἀπ' ἔξω μῆπως τύχη νὰ τὴν ἰδῶ. Εἶχα πέσει πειὰ ἰσὴν μαῦρα πανιά. Ἦ ζωὴ μοῦ εἶχε γεῖνη βαρετὴ ἰσὴν τὸ νησί, ὅπου δὲν εὔρισκα καμμιά εὐχαρίστησι. Ἐδουλοῦσθηκα πολλαῖς φοραῖς νὰ πάρω τὰ μάτια μου νὰ φύγω, μὰ ἡ Μάρω ἦρχετο ἰσὴν τοῦ μου καὶ μὲ ἐμπόδιζε. Θεέ μου, Θεέ μου! πῶς ἦτο δυνατόν νὰ φύγω χωρὶς νὰ τὴν ἰδῶ μιὰ φορὰ, χωρὶς νὰ πάρω συγχώρεσι, χωρὶς ν' ἀκούσω τὴ φωνὴ της! Ἀς ἦτο δυνατόν, ἔλεγα, νὰ τὴν ἐβλεπα γιὰ μιὰ φορὰ μόνο καὶ ἄς πέθαινε. Προσπαθοῦσα πολλαῖς φοραῖς ἀπὸ τῆς γειτόνισσας νὰ μάθω κάτι γι' αὐτὴ, ἀλλὰ ἐκείναις μοῦ ἔλεγον ἄκραις μέσαις. Δὲν μὲ εὐχαριστοῦσαν τὰ λόγια τους. Τέλος ἐμάθα ἀπὸ μιὰ ἀπὸ τῆς φιλενάδαις της ὅτι ἡ Μάρω εἶχε σκοπὸ νὰ γεῖνη καλογορηά. Ἦ Μάρω καλογορηά! Ἦτον δυνατόν Θεέ μου! Ἦ Μάρω μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά, μὲ τόση ἐμμορφιά, μὲ τόσα νεῖατα νὰ κλειστῆ μέσα σ' ἕνα μοναστήρι καὶ νὰ φᾶν ὅλη αὐτὴ τὴ δροσερὴ ζωὴ τὸ ῥάσο καὶ ἡ προσευχὴ; ποτὲ ποτὲ! Κ' ἔκλαιγα σὺν μικρὸ παιδί, σὺν γυναῖκα. Ἐφῆσα σὲ θέσι, ποῦ κατῆνταν ὅλο τὸ χωριὸ νὰ μὲ λυπᾶται.

Εἶχαν περάσει τρεῖς μῆνες ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ γύρισα ἰσὴν Θερμιά: μιὰ μέρα ἔρχεται μιὰ γειτόνισσα σταλμένη ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς Μάρως καὶ μοῦ λέει.

— Σῆκω Γιάννη νὰ πάω ἰσὴν σπῆτι τῆς Μάρως:

Ἐπῆθησα ἀπὸ τὴ θέσι μου ἰσὴν τὸ ἀκουσμα αὐτό! Ἐγὼ ἰσὴν σπῆτι τῆς Μάρως; εἶναι δυνατό Θεέ μου!

— Ἀχ! τὸ καῖμένο τὸ κορίτσι, μοῦ λέει ἡ γειτόνισσα, κρῖμα! Εἶναι πειὰ γιὰ νὰ πεθάνῃ. Τώρα ἐπεῖγε ὁ παπᾶς καὶ τὸ μετάλαβε καὶ ὤρκισε ὅλαις ἰσὴν μετάδοσι ἀπάνω, νὰ σὲ πᾶνε νὰ σὲ ἰδῆ προτοῦ πεθάνῃ.

Ἦ αὐτὸ μ' ἔστειλε ἡ μάννα της.

Ἐκόντευα ἰσὴν στιγμή νὰ χάσω τὸ νοῦ μου, ἔτρεξα ἀμέσως ἔξω, πῆρα τὴν πόρτα τοῦ σπῆτιοῦ της ἀνοικτὴ καὶ μπῆκα. Ἀχ! Θεέ μου, Θεέ μου! ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσω τὴ σκηνὴ αὐτὴ. Τὴν εἶχανε ξαπλωμένη ἀπάνω σ' ἕνα ὀφῆ. Τὰ μαλλιά της τὰ χρυσὰ ἦσαν χυμένα ἀπάνω ἰσὴν προσκέφαλό της, τὸ προσωπάκι της τὸ τόσο ἐμμορφῶ, ἦταν ἔλωμο, ἔλωμο, σὺν πεθαμένο, καὶ μόνο τὰ μάτια της ἐκρατοῦσαν ἀκόμη τὴ λάμψι καὶ τὴν ἐμμορφίδα τους.

— Μάρω μου, Μάρω μου, τῆς λέγω καὶ ἐρρίχθηκα ἀπάνω της.

Ἐγύρισε, μὲ κύτταξε καλά, καλά καὶ τὰ μάτια της ἐδουρκώσαν ἀπὸ τὰ δάκρυα.

— Ἦ Μάρω σου πεθαίνει, Γιάννη, μοῦ λέει πειὰ. Καὶ ἐζήτησε νὰ σφύξῃ τὸ χέρι μου, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε. Τῆς ἐκλείσα τὸ στόμα μ' ἕνα φέλιγμα καὶ τὰ δάκρυά μου ἐνωθήκανε μὲ τὰ δικά της. Ἀλλὰ ἐκείνη ἐμάζεψε ὅση δύναμι εἶχε καὶ μοῦ λέει.

— Ἐπειτα ἀπὸ λίγη ὥρα θὰ μὲ θάψουν ἐκεῖ ἐπάνω ἰσὴν τὸ βουνό, ἀπὸ κάτω ἰσὴν τὰ ψηλὰ κυπαρίσσια. Δὲ λυποῦμαι γιὰ αὐτό. Τὸ ἤθελα. Ἐξερ πῶς εἶσαι ἀθῶος ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ πατέρα μου, ἀλλὰ ἦτο πειὰ ἀδύνατο νὰ στεφανοβοῦμε καὶ γι' αὐτὸ καλλίτερα ποῦ φεύγω ἀπ' τὴ ζωὴ. Νὰ μὲ θυμᾶσαι Γιάννη.

— Μάρω μου, Μάρω, τῆς εἶπα: θέλω νὰ ζήσης, νὰ ζήσης σὺν τὰ ἄγρια ἔλατα. Δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ γεῖνη αὐτὸ ποῦ λές. Ὁ Θεός δὲν εἶναι ποτὲ ἀδικός.

Ἀλλὰ ἐκείνη ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτὴ δὲν ἀκουε τίποτε πειὰ. Μὲ ἐβλεπε μόνο πολὺ, πολὺ καὶ τὴν τελευταία ὥρα ποῦ ἤθελε νὰ τελειώσῃ μοῦ χαμογέλασε ἰσὴν λίγο καὶ ἐκλείσε τὰ μάτια. Δὲν μπόρεσα νὰ ὑποφέρω πειὰ. Πῆρα τὰ μάτια μου καὶ

ἔφυγα. Τρεῖς ἡμέραις ἐγύριζα σάν θηριό 'στὰ βουνά. Οὔτε ψωμί ἤθελα, οὔτε νερό. Μοναχὰ μὰ θεῖα ποῦ εἶχα ἀδελφὴ τῆς μάννας μου μὲ πείρε τὸ κατόπι καὶ δὲ μ' ἄφηνε οὔτε στιγμή. Τὴν τετάρτη ἡμέρα ἐκατέβηκα 'ς τὴ χώρα μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ σκοτωθῶ. Ἐπῆγα 'στὸν τάφο τῆς, ποῦνε ἀπὸ πίσω δὲ κείνο τὸ βουνὸ ποῦ βλέπεις, 'στὸ νεκροταφεῖο, καὶ ὕστερα κατέβηκα 'στὸ σπῆτι γιὰ νὰ ξεκομαίσω τὸ ὄπλο ἀπὸ τὸν τοῖχο. Τὸ ἐννόησαν καὶ ἤλθαν, κακὴ ὥρα, νὰ μὲ σώσουν. Ὑστερα ἕνας 'θεῖος μου μ' ἔστειλε 'στὴ Σύρα».

Ἡ φωνὴ τοῦ δυστυχοῦς ναύτου ἐπνίγη ἐνταῦθα εἰς λυγμούς καὶ μετὰ φοβερόν στεναγμὸν ἐπανελάβε: — Νὰ γιατί δὲν ἀγαπῶ πειὰ τὸ νησί μου. Μοῦ φαίνονται ὅλα μαῦρα ἐκεῖ πάνω καὶ μὲ πνίγουν ἡ ἐνθυμίσεις. Εἶναι τρία χρόνια τώρα ποῦ γυρίζω 'στὴ θάλασσα, μὰ δὲν μπόρεσε ἀκόμη νὰ μὲ φάρ.»

Χωρὶς νὰ θέλω εὔρον εἰς τὸ σκότος τὴν χεῖρα τοῦ δυστυχοῦς ναύτου καὶ τὴν ἔσφιξα πολὺ· ἤτο εἰς ἄκρον ψυχρά.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ἤκουσα τὴν φωνὴν τοῦ πλοιάρχου ἀπὸ τῆς πρύμνης: — Μάϊνα παιδιά!

Ὁ ἕτερος τῶν ναυτῶν ἐγερθεὶς ἔπτυσε τὸ πρῶραϊον ἰστίον. Τότε στραφεὶς παρετήρησα ὅτι εἰσπρόχόμεθα εἰς τὸν λιμένα τῆς Κύθου.

Καὶ τὰ θεομιά, μετὰ τὴν εἰς ἄκρον λυπηρὰν διήγησιν τοῦ ναύτου, μοὶ ἐφάνησαν ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτὸς καὶ ὑπὸ τὸ σκότος ὡς μυστηριώδης τόπος, ἐν ᾧ διεδραματίζοντο παρόμοιαι σκηναί.

ΛΗΤ. Θ. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΣΧΑ ΡΩΜΕΪΚΟ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΠΑΡΜΠΑ-Πύπης, ὁ γηραιὸς φίλος μου, εἶχε ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ καπέλλα, διαφόρων χρωμάτων, σχημάτων καὶ μεγεθῶν, ὅλα ἐκ παλαιοῦ χρόνου καὶ ὅλα κατακαίνουργια, τὰ ὁποῖα ἐφόρει ἐκ περιτροπῆς μετὰ του εὐπρεποῦς μαύρου ἱματίου του κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτὰς τοῦ ἑνιαυτοῦ, ὅποταν ἔκαμε δύο ἢ τρεῖς περιπάτους ἀπὸ τῆς μιᾶς πλατείας εἰς τὴν ἄλλην, διὰ τῆς ὁδοῦ Σταδίου. Ὅσάκις ἐφόρει τὸν καθημερινὸν κοῦκκόν του, μὲ τὸ σάλι του διπλωμένον εἰς ὀκτὼ ἢ δεκαεὺς δίπλας ἐπὶ τοῦ ὤμου, συνειθίζε νὰ κάθηται ἐπὶ τινὰς ὥρας εἰς τὸ γετονικὸν παντοπωλεῖον, ὑποπίνων συνήθως μετὰ τῶν φίλων, καὶ ἤτο στωμύλος καὶ διηγείτο πολλὰ κ' ἐμειδία πρὸς αὐτοὺς.

Ὅταν ἐμειδία ὁ μπάρμπα Πύπης, δὲν ἐμειδίων μόνον αἱ γωνίαι τῶν χειλέων, αἱ παρειαὶ καὶ τὰ οὖλα τῶν ὀδόντων του, ἀλλ' ἐμειδίων οἱ ἰλαροὶ καὶ ἡμεροὶ ὀφθαλμοὶ του, ἐμειδία στίλβουσα ἢ σιμὴ καὶ πεπλατυσμένη ὥς του, ὁ μύσταξ του ὁ ἐνθουσμένος μὲ λεζάνταν καὶ ὡς-διὰ κολλητοῦ κηροῦ λελεπτυσμένος, καὶ τὸ ὑπογένειόν του τὸ λευκὸν καὶ ἐπιμελῶς διατηρούμενον, καὶ σχεδὸν ὁ κοῦκκος του ὁ στακτερός, ὁ λοξὸς κ' ἐπικλινὴς πρὸς τὸ οὖς, ὅλα παρ' αὐτῷ ἐμειδίων. Εἶχε γνωρίσει πρόσωπα καὶ πράγματα ἐν Κερκύρα, ὅλα τὰ περιέγραφε μετὰ χάριτος εἰς τοὺς φίλους του. Δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ὁμνύεται διὰ τὴν προτίμησιν τὴν ὁποίαν εἶχε δεῖξει ἀείποτε διὰ τὴν Κέρκυραν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἔζησεν ἀρκετὰ διὰ νὰ ὑπερηφανευθῆ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ, ἣν ἔκαμε τῆς αὐτῆς νήσου πρὸς διατριβὴν ἢ ἐφ' τα κ ρ α τ ὀ ρ ι σ σ α τῆς Ἀ ο ὕ σ τ ρ ι α ς. Ἐνθυμείτο ἀμύδρως τὸν Μουστοξύδην, μὰ δ ὀ τ τ ο, δ ο τ τ ῖ σ σ ι μ ο κ ἔ τ ἄ λ ἔ ν τ ο! Εἶχε γνωρίσει καλῶς τὸν Μάντζαρον, μὰ γ α λ α ν τ ο ὁ μ ο! τὸν Κερκύρας Ἀθανάσιον (μὰ μ π ρ ἄ β ο!) τὸν Σερπιέρρο (κ ἔ γ ρ ἄ ν φ ι λ ὀ ζ ο φ ο!) Τὸ τελευταῖον ὄνομα ἔδιδεν εἰς τὸν ἀοίδιμον Βράϊλαν, διὰ τὸν τίτλον ὃν τοῦ εἶχαν ἀπονεύμη, φαίνεται, οἱ Ἄγγλοι (Sir Pietro=Sir Peter).

Εἶχε γνωρίσει ἐπίσης τὸν Σ ὀ λ ω μ ο (κ ἔ π ο ἔ τ α!) τοῦ ὁποίου ἀπεμνημόνευε καὶ στίχους τινὰς, ἀπαγγέλλων αὐτοὺς κατὰ τὸ ἐξῆς ὑπόδειγμα.

Ὡ ὃ ἂ ν τ ῆ σ π ῖ θ α κ ρ ο ὑ μ ἔ ν η σ τ η σ τ ἄ χ τ η, — Εἰ δ ἔ π ἄ σ α μ ἔ ρ η π ε τ ῖ ε τ αὶ κ ἰ ἂ ν ἄ φ τ η ἰ,
π ὀ ὕ ἔ κ ρ ο ὑ ὄ τ α ν γ ἰ ἄ μ ἄ ς λ ε ὑ τ ε ρ ῖ ἄ; — καὶ σ κ ο ρ π ῖ ε τ αὶ ὄ σ ἔ κ ἄ θ ε μ ε ρ ῖ ἄ.

Ὁ μπάρμπα Πύπης ἔλειπεν ὑπὲρ τὰ εἴκοσι ἔτη ἐκ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του. Εἶχε γυρίσει κόσμον κ' ἔκαμεν ἐργασίας πολλὰς. Ἔστειλέ ποτε καὶ εἰς τὴν Παγκόσμιον ἔ κ τ α σ ι, διότι ἤτο σχεδὸν ἀρχιτέκτων, καὶ εἶχε μάλιστα καὶ μίαν ἰ ν δ ε ν τ σ ῖ ὀ ν ε. Ἐμίσει τοὺς πονηροὺς καὶ τοὺς ἰδιοτελεῖς, ἐξέτιμα τὸν ἀνθρωπισμὸν καὶ τὴν τιμότητα. Ἀπετροπιάζετο τοὺς φαύλους.

«Ἴ λ τ ρ α δ ῖ τ ὀ ρ ε ν ὄ ν ἄ κ ο μ π α σ σ ῖ ὀ ν, ὁ ἀπατεῶνας δὲν ἔχει λύπησιν.» Ἐνίοτε πάλιν ἐμαλάττετο κ' ἐδείκνυε συγκατάβασιν εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἀτελείας. «Ὁ ὕ δ' ἢ γῆς ἀναμάρτητος, ἄ γ κ ε λ ἄ τ ἔ ρ ρ α ν ὄ ν ε ἰ μ π ε κ κ ἄ μ π ἰ λ ε». Καὶ ὕστερον, ἀφ' οὗ οὐδ' ἢ γῆ εἶνε, πῶς θὰ εἶνε ὁ Πάπας; Ὅταν τοῦ παρετήρει τις ὅτι ὁ Πάπας δὲν ἐψηφίσθη ἰ μ π ε κ κ ἄ μ π ἰ λ ε, ἀ λ λ ἄ ἰ ν φ α λ λ ἰ μ π ἰ λ ε, δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν διαφορὰν.

Δὲν ἤτο ἄμοιρος καὶ θρησκευτικῶν συναισθημάτων. Τὰς δύο ἢ τρεῖς προσηχάς, ὅς ἤθευε, τὰς ἤθευεν ἑλληνιστί. «Τὰ πατερμά του τὰ εἶξερε ῥωμέϊκα.» Ἐλέγεν: «Ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος, Κύριος Σαδαῶθ... ὡς ἐ ν ἄ ν τ ῖ ο ς ὑ ψ ῖ σ τ ο ς». Ὅταν μὲ ἠρώτησε δις ἢ τρίς τι σημαίνει τοῦτο τὸ ὡς ἐ ν ἄ ν τ ῖ ο ς, προσηπάθησα νὰ διορθώσω καὶ ἐξηγήσω τὸ πρᾶγμα. Ἀλλὰ μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας υποτροπιάζων πάλιν ἔλεγεν: «Ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος... ὡς ἐ ν ἄ ν τ ῖ ο ς ὑ ψ ῖ σ τ ο ς!»

Ἐν μόνον εἶχεν ἐλάττωμα, ὅτι ἐμίσει ἀδιαλλάκτως πᾶν ὄ,τι ἐκ πρακαταλήψεως ἐμίσει καὶ χωρὶς ν' ἀνέχεται ἀντίθετον γνώμην ἢ ἐπιχείρημα. Πολιτικῶς κατεφέρετο πολὺ κατὰ τῶν Ἄγγλων, θρησκευτικῶς δὲ κατὰ τῶν δυτικῶν. Δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ τῷ ὀνομα τοῦ Πάπα, καὶ ἤτο ἀμείλικτος κατήγορος τοῦ ῥωμαϊκοῦ κλήρου. Τὴν ἑσπέραν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τοῦ ἔτους 188... περὶ ὧραν ἐνάτην, γερρόντιόν τι εὐπρεπῶς ἐνδονδυμένον, καθόσον ἠδύνατο νὰ διακρίνη τις εἰς τὸ σκότος, κατήρχετο τὴν ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ ἄγωνισαν, τὴν ἀμαξίτην. Δὲν εἶχεν ἀνατελεῖ ἀκόμη ἢ δελίην, καὶ ὁ ὁδοιπόρος ἐδίσταζε ν' ἀναβῆ ὑψηλότερον, ζητῶν δρόμον μεταξὺ τῶν χωραφῶν. Ἐφαίνετο μὴ γνωρίζων καλῶς τὸν τόπον. Ὁ γέρον θὰ ἤτο ἴσως πτωχός, δὲν θὰ εἶχε 50 λεπτὰ διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ εἰσιτήριο τοῦ σιδηροδρόμου, ἢ θὰ τὰ εἶχε κ' ἔκαμεν οἰκονομίαν.

Ἄλλ' ὄχι δὲν ἤτο πτωχός, δὲν ἤτο οὔτε πλούσιος, εἶχε διὰ νὰ ζῆσῃ. Ἦτο εὐλαβὴς, καὶ εἶχε τάξιμον νὰ καταβαῖνη κατ' ἔτος τὸ Πάσχα πεζὸς εἰς τὸν Πειραιᾶ, ν' ἀκούσῃ τὴν Ἀνάστασιν εἰς τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα καὶ ὄχι εἰς ἄλλαν ἐκκλησίαν, νὰ λειτουργῆται ἐκεῖ, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ν' ἀναβαῖνη πάλιν πεζὸς εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἦτο ὁ μπάρμπα-Πύπης, ὁ γηραιὸς φίλος μου, καὶ κατέβαινε εἰς Πειραιᾶ διὰ ν' ἀκούσῃ τὸ Χ ρ ἰ σ τ ὀ ς ἄ ν ἔ σ τ η εἰς τὸν ναὸν τοῦ ὁμωνύμου καὶ προστάτου του, διὰ νὰ κἀρῃ Πάσχα ῥωμέϊκο κ' εὐφρανθῆ ἢ ψυχὴ του.

Καὶ ὅμως ἤτο... δυτικός

ΠΟΙΜΗΝ ΠΑΙΖΩΝ ΤΟΝ ΑΥΛΟΝ — ΝΕΩΤΑΤΟΝ ΕΡΓΟΝ Π. ΛΕΜΠΕΣΗ

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΓΙΑΤΡΙΚΟ

Ἐκ τῶν βότανων τῆς γῆς
 καὶ ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα γιατρικὰ
 ἕνα γιατρὲυ
 κάθε πόνο.
 Ἐἶνε κρυμμένο 'ς τὴν καρδίαν,
 ἔκ τ' ἀπλάγχθονας, ἔκ τ' ἀσθικὰ
 καὶ γόνεται
 ἀπ' τὰ μάτια μόνο.
 Πῶς ἤθελα παρτοτεινὰ
 γιὰ τοὺς ἀρρώστους ποῦ πονοῦν,
 γιὰ ταῖς καρδιάς
 π' ἀναστενάξουν,

βόλαμο τέτοιον ἀληθινὸ
 τὰ δάκρυά μου νὰ γενοῦν
 καὶ ἀπὸ τὰ δύο μου
 μάτια νὰ σταλάξουν.

Γιατ' ἔχω ἐλπίδα καὶ θαρρῶ
 πῶς τότε μόνον θὰ βρεθοῦν
 δύο μάτια
 ἀστροφωτισμένα
 νὰ μὲ κοιτάξουν ἀπλάγχθονας,
 τὸν πόνο μου νὰ λυπηθοῦν,
 νὰ κλύσουν ἄλλο
 καὶ γιὰ μένα.

ἸΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

ΚΕΦΑΛΗ—ΕΡΓΟΝ ΠΑΝΩΡΙΟΥ

Θ ΔΥΣΤΡΟΠΟΣ — ΕΡΓΟΝ Γ. ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ

Ὁ μάρτυρα-Πύπης ἦτο Ἰταλοκερκυραῖος ἀπλοῖκός, ἑλληνίδος μητρὸς, ἔλλην τὴν καρδίαν, καὶ ὑψίστατο ἀκὼν ἴσως, ὡς καὶ τόσοι ἄλλοι, τὸ ἀπειρον μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀφατον γλυκύτητα τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλληνικῆς. Ἐκαυχᾶτο ὅτι ὁ πατήρ του, ὅστις ἦτο στρατιώτης τοῦ Ναπολέοντος Α'. «εἶχε μεταλάβῃ ρωμέϊκα» ὅταν ἐκυνδύνησε ν' ἀποθάνῃ, ἐκδιάσας μάλιστα πρὸς τοῦτο: διὰ τῶν οὐστρατιωτῶν του τὸν ἱερέα τὸν ἀγαθόν. Καὶ ὁμῶς ὅταν, κατόπιν τούτων, φυσικῶς τοῦ ἐλεγε τις. «Διατὶ δὲν βαπτίζεσαι, μάρτυρα-Πύπην,» ἢ ἀπῆντησὶς του ἦτο ὅτι ἄπαξ ἐβαπτίσθη, καὶ ὅτι εὐρέθη ἐκεῖ.

Φαίνεται ὅτι οἱ Πάπαι τῆς Ῥώμης μὲ τὴν συνήθη ἐπιτηδεῖαν πολιτικὴν των, εἶχον ἀναγνωρίσει εἰς τοὺς ῥωμαιο-καθολικοὺς τῶν Ἰονίων νήσων τινὰ τῶν εἰς τοὺς Οὐνίτας ἀπονεμομένων προνομίων, ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς νὰ συνεορτάζωσι μετὰ τῶν ὀρθοδόξων ὅλας τὰς εορτάς. Ἀρκεῖ νὰ προσκυνήσῃ τις τὴν ἐμβάδα τοῦ πεντήφκου, τὰ λοιπὰ εἶνε ἀδιάφορα.

Ὁ μάρτυρα-Πύπης ἔστρεψε μεγίστην εὐλάβειαν πρὸς τὸν πολιοῦχον ἅγιον τῆς πατρίδος του καὶ πρὸς τὸ σεπτὸν αὐτοῦ λείψανον. Ἐπίστευεν εἰς τὸ θαῦμα τὸ γινόμενον κατὰ τῶν Βενετῶν, τολμησάντων ποτὲ νὰ ἰδρῶσιν ἴδιον θυσιαστήριον ἐν αὐτῷ τῷ ὀρθοδόξῳ ναῷ, (*Il santo Spiridion ha fatto questo caso*), ὅτε ὁ ἅγιος ἐπιφανῆς νύκτωρ εἰ στήματι μοναχοῦ κρατῶν δαυλὸν ἀναμμένον ἔκαυσεν ἐνώπιον τῶν ἀπολιθωθέντων ἐκ τοῦ τρόμου φρουρῶν τὸ ἀρτιπαγῆς ἀλ τ ἄ ρ ε. Ἀφοῦ εὐρίσκειτο μακρὰν τῆς Κερκύρας, ὁ μάρτυρα-Πύπης ποτὲ δὲν θὰ ἔστρεψε νὴ ἐιστάσῃ τὸ Πάσχα μ α ζ ὕ μ ε τ σ ο ὕ φ ρ ἄ γ κ ο υ ς.

Τὴν ἐσπέραν λοιπὸν ἐκείνην τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὅτε κατέβαιναν εἰς Πειραιᾶ, πεζὸς, κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα τὴν Λαμπάδα του, ἦν ἔμελλε ν' ἀνάψῃ κατὰ τὴν Ἀνάστασιν, μικρὸν πρὶν φθάσῃ εἰς τὰ παραπήγματα τῆς μέσης ὁδοῦ ἐκουράσθη καὶ ἠθέλησε νὰ καθίσῃ ἐπ' ὀλίγον ν' ἀναπαυθῇ. Εὐρην ὑπῆνεμον τόπον ἔξωθεν μιᾶς μάνδρας, ἐχούσης καὶ οἰκίσκον παρὰ τὴν μεσημβρινὴν γωνίαν, κ' ἐκεῖ ἐκάθισεν ἐπὶ τῶν χόρτων, ἀφοῦ ὑπέστρωσε τὸ εἰς πολλὰς δίπλας γυρισμένον σάλι του. Ἐβγαλεν ἀπὸ τὴν τσέπην τὴν σπιροθόκηκν του, ἦναψε σιγαρέττον κ' ἐκάπνιζεν ἡδονικῶς.

Ἐκεῖ ἀκούει ὀπισθὲν του ἐλαφρὸν θροῦν ὡς βημάτων ἐπὶ παχείας χλόης, καὶ πρὶν προφθάσῃ καὶ στραφῆ νὰ ἴδῃ ἀκούει δευτέρου κρότον ἐλαφρότερον. Ὁ δευτέρος οὗτος κρότος τοῦ κ ἄ σ τ η κ ε ὅτι ἦτον ὡς ἀνυψουμένης σκανδάλης φονικοῦ ὄπλου.

Ἐκείνην τὴν στιγμήν εἶχε λαμπρυνθῆ πρὸς ἀνατολὰς ὁ ὀρίζων, καὶ τοῦ Αἰγάλεω αἱ κορυφαὶ ἐφάνισαν πρὸς μεσημβρίαν λευκάζουσαι. Ἡ σελήνη, τετάρτην ἡμέραν ἄγουσα ἀπὸ τῆς πανσελήνου, θ' ἀνέτελλε μετ' ὀλίγα λεπτά. Ἐκεῖ ὀποῦ ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐγγύς τῆς βορειανατολικῆς γωνίας τοῦ ἀγροτικοῦ περιόλου, ὅπου ἐκάθητο, τ ο ὕ κ ἄ σ τ η κ ε, ὡς διηγεῖτο ἀργότερα ὁ ἴδιος, ὅτι εἶδεν ἀνθρωπίνην σκιάν, εἰς προσβολὴν τρόπον τινα ἴσταμένην, καὶ τείνουσαν ἐγκαρσίως μακρόν τι ὡς ὀπάλον ἢ κοντάριον πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ. Πρέπει δὲ νὰ ἦτο τουφέκιον.

Ὁ μάρτυρα-Πύπης ἐνόησεν ἀμέσως τὸν κίνδυνον. Χωρὶς νὰ κινήθῃ ἄλλως ἀπὸ τὴν θέσιν του, ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἀγνωστὸν κ' ἐκραξεν ἐναγωνίως.

— Φίλος! καλὸς! μὴ ῥίχνης...

Ὁ ἄνθρωπος ἔκαμε μικρὸν κίνημα ὀπισθοδρομῆσεως, ἀλλὰ δὲν ἐπανεφέρε τὸ ὄπλον εἰς εἰρηνικὴν θέσιν, οὐδὲ κατέβησε τὴν σκανδάλην.

— Φίλος! καὶ τί θέλεις ἐδῶ; ἠρώτησε μὲ ἀπειλητικὴν φωνήν.

— Τί θέλω; ἐπανελάθεν ὁ μάρτυρα-Πύπης. Κάθουμαι καὶ φουμάρω τὸ τσιγάρο μου.

— Καὶ δὲν πᾶς ἄλλοῦ νὰ τὸ φουμάρῃς, ῥέ; ἀπῆντησεν αὐθαδῶς ὁ ἀγνωστος. Ἡῦρες τὸν τόπο, ῥέ, γιὰ νὰ φουμάρῃς τὸ τσιγάρο σου!

— Καὶ γιατί; ἐπανελάθεν ὁ μάρτυρα-Πύπης. Τί σᾶς ἔβλαψα.

— Δὲν ξέρω ἐγὼ ἀπ' αὐτά, εἶπεν ὀργίλως ὁ ἀγρότης· ἐδῶ εἶνε ἀποθήκη, ἔχει χόρτα, ἔχει κ' ἄλλα πράγματα μέσα. Μόνον κότταις δὲν ἔχει, προσέθηκε μετὰ σκληροῦ σαρκασμοῦ, ἐγελάστῃκες.

Ἦτο πρὸς τὸν ὅτι εἶχεν ἐκλάβῃ τὸν γηραιὸν φίλον μου ὡς ὀρνιθοκλόπον, καὶ διὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῆ, τοῦ ἔλεγεν ὅτι τάχα δὲν εἶχεν ὀρνίθας, ἐνῶ κυρίως ὁ ἀγρονόμος διὰ τὰς ὀρνιθὰς του θα ἐφοδῆθη καὶ ὀπλίσθη μὲ τὴν καρδίαν του.

Ὁ μάρτυρα-Πύπης ἐγέλασε πικρῶς πρὸς τὸν ὕβριστικὸν ὑπαινιγμὸν.

— Σὺ ἐγελάστῃκες, ἀπῆντησεν· ἐγὼ κότταις δὲν κλέφτω οὔτε λαποδύτης εἶμαι· ἐγὼ πιγαῖνω στὸν Πειραιᾶ ν' ἀκούσω Ἀνάστασι στὸν Ἅγιο Σπυρίδωνα.

Ὁ χωρικός ἐκάγχασε.

— Στὸν Πειραιᾶ! Στὸν ἁγίον Σπυρίδωνα; κ' ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι;

— Ἀπ' τὴν Ἀθήνα.

— Ἀπ' τὴν Ἀθήνα; Καὶ δὲν ἔχει ἐκεῖ ἐκκλησίαις, ν' ἀκούσης Ἀνάστασι;

— ἔχει ἐκκλησίαις, μὰ ἐγὼ τὸ ἔχω τάξιμο, ἀπῆντησεν ὁ μάρτυρα-Πύπης.

Ὁ χωρικός ἐσιώπησε πρὸς στιγμήν. Εἶτα ἐπανελάθε.

Να φχαριστᾶς, καῦμένε...

Καὶ τότε μόνον κατεβίβασε τὴν σκανδάλην καὶ ὄρθωσε τὸ ὄπλον πρὸς τὸν ὄμιόν του.

— Να φχαριστᾶς, καῦμένε, τὴν ἡμέραν ποῦ ξημερώνη αὔριο, εἶδὲ μὴ, δὲν τῶχα γιὰ τίποτες νὰ σ' ἐξαπλώσω δῶ χάμου. Τράβα τώρα!

Ὁ γέρον κερκυραῖος εἶχεν ἐγεγῆ καὶ ἠτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ δῶτῃ τελευταίαν ἀπάντησιν.

— Ἐάνεις ἄδικα καὶ συχωρεμένος νῆσαι ποῦ μὲ προσβάλλῃς, εἶπε. Σ' εὐχαριστῶ ὡς τόσο ποῦ δὲ μὲ ἐτουφέκισες, ἀλλὰ νὸν β α μ π ἔ ν ε... δὲν κίνησ καλὴ νὰ μὲ πιάρῃς γιὰ κλέβῃ. Ἐγὼ εἶμαι διαζίτης κ' ἐπῆγαινα, σοῦ λέω, στὸν Πειραιᾶ.

— Ἐλα, σκόλα, σκόλα τώρα, ῥέ...

Καὶ ὁ χωρικός στρέψας τὴν ὄαξιν εἰσῆλθεν ἀνατολικῶς διὰ τῆς θύρας τοῦ περιόλου κ' ἐγεινεν ἄφαντος.

Ὁ γέρον φίλος μου ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του.

Τὸ ἀμβροτικὸς τοῦτο δὲν ἐμπόδισε τὸν μάρτυρα-Πύπην νὰ ἐξακολουθῆ κατ' ἔτος τὴν εὐσεβῆ του συνήθειαν, νὰ καταβαίνειν πεζὸς εἰς Πειραιᾶ, νὰ προσέρχεται εἰς τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα καὶ νὰ κάμνῃ Πάσχα ρωμέϊκο.

Ἐφέτος τὸ μισοσαρκαστικὸν μοῖ ἐπρότεινε, ἂν ἠθελε, νὰ τὸν συνοδεύσω ἐφέτος εἰς τὴν προσκύνησιν του ταύτην. Θα προσεχώρουν δὲ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν του, ἂν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν εἶχα τὴν συνήθειαν νὰ εορτάζω ἐκτὸς τοῦ Ἄστεος τὸ ἅγιον Πάσχα.

Α. ΠΑΠΙΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ-ΚΩΣΤΑΣ Ο ΟΛΛΑΝΤΕΖΟΣ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ ΕΘΙΜΑ

Ο ενθυμούμαι! Καί μόνον ἡ ἀνάμνησίς του μέ γοητεύει καί τώρα ἀκόμη. Τί εὐμορφόν Πάσχα! Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δέν εἶδα πλέον τοιοῦτο φαιδρὸν καί μελωδικὸν κ' εὐώδες Πάσχα. Ὅλα ἐγελοῦσαν ὡς μικρὰ ἀθῶα παιδία, ὅλα ἐμοσχοβολοῦσαν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ἦσαν λαμπροφωρεμένα, κ' ἐγὼ ἀκόμη εἶχα φορέσθαι καινουργῆ τριζοκοποῦντα ὑποδήματα, κ' ἔκαμον κρότον καί κρότον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκες τῆς Ἐκκλησίας, προκαλὼν τὴν προσοχὴν τῶν πονηρῶν γραιῶν. Τί εὐμορφόν Πάσχα! Τὴν ψαλμοῦδιαν του, μοὶ φαίνεται, δέν τὴν ἴκουσα πλέον. Ἵσως συντέλεσε καὶ ἡ ἐκτακτὸς δροσερὰ ἀνοιξίς τοῦ ἔτους ἐκείνου τοῦ ἀλυσμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχαν ἔλθῃ τόσον ἐγγύς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικὰ ἀφῶδες εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναῖσκου κηπαρίου καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα μέ τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν τῶν τῶ γλυκύλαλον «Χριστὸς Ἀνέστη». Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαί, ποῦ νομίζω πῶς τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμη κατὰ τινὰ μυστικὴν ὁλως ἀπάτην. Ἐλεγον πῶς ἦτο θυμίαμα Σκῆτης τινὸς τοῦ Ἄθωνος γνωστῆς διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. Ἀλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς Ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ τὸ ἀρωμὰ τῶν τῶ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο! Ἐνθυμούμαι ὅτι ὁ μάρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος ἔκοπτε κ' ἐμοίραζε καθ' ἐκάστην εἰς τὰ παιδία τῆς γειτονίας νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελλὰ παιγνίδια τῶν ἐν τῇ μικρῇ τοῦ ναοῦ πλατεῖα καὶ διακόπτουσι τὸν ἔσπερινόν τοῦ γέροντος Οἰκονόμου. Ὁ λαμπρὸς στολισμὸς τῶν νυμφῶν τοῦ Πάσχα ἐκείνου παραμένει ἀκόμη εἰς τὴν μνήμην μου μέ τὰ ζωηρὰ χρώματά του, καὶ τὴν χρυσαυγάζουσαν στιλβηδόνα του, ὡς νὰ ἐξωγραφίσθῃ ἔκτοτε ἐν τῇ φαντασίᾳ μου μέ ὅλην τὴν λάμψιν καλλιτεχνικῆς εἰκόνος ἀγιογράφου. Ἐτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ τελεσθῶσι πολλοὶ γάμοι, καὶ τὸ σημαντικώτερον ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ἐργασθῆ τὸ ναυτικὸν ὄσον ὁπανίως συμβαίνει καὶ εἶχε συναχθῆ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον ἀρκετὸν χρεῖμα, καὶ τὸ ἀναθεματισμένον ὅπου ὑπάρχει παρακολουθεῖται μέ χαρὰν, καὶ μέ λάμψιν. ὦ, τί Πάσχα ἐκεῖνο!

Συνεφῶνει μαζί μου καὶ ὁ γέρον Οἰκονόμος καὶ μοῦ ἔλεγε μετὰ ταῦτα κ' ἐκεῖνος : — Τί Πάσχα ἐκεῖνο, παιδί μου! Κ' ἔλαμπαν ἀπὸ χαρὰν γεμάτοι οἱ ὀφθαλμοὶ του ὡς λάμπει καθαρὸν ποτήριον ἀπέναντι τοῦ φωτός. Νὰ ἦτον τάχα ἡ ἡλικία! στοχάζομαι. νῦν. Νὰ ἦτο ἡ μάγος, ἡ ἀφρονίς, ἡ γήρσσα ἡλικία ἡ παιδική, ἡτις μοῦ ἐξωγράψιδεν αὐτὴν τὴν ἄλυστον, αὐτὴν τὴν ἀνεξάλειπτον εἰκόνα τοῦ Μεγάλου ἐκείνου Πάσχα ;

Καὶ ἀρχίζω νὰ ἐπεκτείνω τὰς σκέψεις μου. Τί λοιπόν! Δέν ἦτον πράγματι ἐκεῖνος ὁ κῆπος τότε γεμάτος ἀπὸ εὐώδη τριαντάφυλλα, μέ τὰ ὅποια εἶχαν κατακαλύψει τὸν Ἐπιτάφιον πλέοντα οὕτως εἰπεῖν μέσα εἰς τὴν εὐωδίαν; Δέν ἦτον ἀηδόνια ἐκεῖνα τὰ πουλιὰ ποῦ ἐκελανδοῦσαν τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως, συνοδεύοντα τὸν γέροντα Οἰκονόμον ὅταν ἔψαλε τὸ τρυφερὸν Χριστὸς Ἀνέστη ; Δέν ἦτον πραγματικῶς ζωηρὰ ἐκεῖνα αἱ νύμφαι, αἵτινες κατηύγασαν καὶ κατηγλάισαν ὅλον τὸν ναὸν μέ τὰς χρυσὰς ἀκτίνας τῶν ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ καθάσια τῆς γυναικωνίτιδος ; Εἰς τὰ παιδικὰ μουῦματα λοιπὸν παρέστη ὅλον αὐτὸ τὸ ὠραῖον ὄνειρον, ὡς ὄνειρον μόνον ;

Γλυκοχαράζει πλέον. Ῥοδίζει εὐμορφα ἡ αὐγὴ προσπαθοῦσα νὰ διασπάρῃ τῆς νυκτὸς τὴν μαύρην καλύπτραν, ἡτις ἀπλοῦται ἀκόμη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον μου καὶ εἰς τὸν εὐμορφὸν λυμένα του, τοῦ ὁποῖου τὰ νερὰ ἀκίνητα ἡσυχάζουν ἐν τῇ πλήρει τῆς νυκτὸς γαλήνῃ. Οὔτε ὁ φλοισβὸς ὁ μελωδικὸς ἠκούετο εἰς τὴν ἄμμον. Τὰ ἄστρα ἔτρεμον παιγνιῶδη ἐν τῷ κυαναναγεῖ στερεώματι, ὡς νὰ τὰ ἐξηγεῖρον τοῦ βαθέος ὑπνίου αἱ πρῶται τῆς ἡοῦς πραεῖαι ἀκτίνες. — Δύο ἡδύλαλοι ἀηδόνες ἐκελάδουν περιπαθῶς τὸ ἐωθινὸν ἐν τῷ κηπαρίῳ τῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' οὗ ἀνεδίδετο εὐωδία μεθυστικῆ ἀρωμάτων ἀγθίνων. Ὁ Ἀναστάσιμος ὕμνος ἐντὸς ἀνεμέλλετο τόσον περιπαθῶς καὶ τόσον γοητευτικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ παράτεταγμένον ἔξω τοῦ ναοῦ ναῦται ἵνα πυροβολώσιν, ἐλπισμόνουν τὸ χαρμὸς ὅσον ἔθιμον, παραδύρομενοι ἀπὸ τὸν ἡδὺν τῆς ψαλμοῦδιαν ἀντίλαλον. Μετ' ὀλίγον ῥεῦμα φωτός ἐξεχύθη ἐν τῇ πλατεῖᾳ, λαβὸν παντοίας ἀνὰ τὰς σκολιάς ὁδοὺς διευθύνσεις. Ἐλῆξεν ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως καὶ οἱ πιστοὶ νησιῶται, κρατοῦντες ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα, μετέβαινον ἐν ἀγαλλιάσει εἰς τοὺς οἴκους τῶν νὰ φέρωσιν εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς, τὴν χαρὰν, τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ ἠκούοντο ζωηρῶς καὶ χαρμὸς ὡς διασταυρούμενα ὡς τρελλὰ πουλιὰ τοῦ λειμῶνος κυνηγούμενα.

— Χριστὸς Ἀνέστη!

Καὶ αἱ ἀπαντήσεις ἐπανελάμβανον τὴν γλυκεῖαν προσφώνησιν συνοδευόμεναι ὑπὸ γενναίων πυροβολισμῶν τῶν ναυτικῶν ἰσχυρῶν ὄπλων, ὧν ὁ ἀντίλαλος βαρῦς καὶ βροντερὸς ἐφέρετο διὰ τοῦ ἡρεμοῦντος αἰγιαλοῦ πρὸς τὰ κατασκότεινα βουνὰ τῆς μακρονήσου Εὐβοίας.

Καὶ μετ' ὀλίγον ἀκόμη ὅλον ἐκεῖνο τὸ Ἀναστάσιμον φῶς ὅλην ἐκεῖνην ἡ χαρὰ διεσπάρῃ μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρῆς πολίχνης, ἕκαστος τῶν ὁποῖων μετεβλήθη εἰς ναὸν εορτάζοντα τὸ Πάσχα μέ τὸ ἀχόρταστον Πασχαλίον ἄσμα ψαλλόμενον ὑπὸ τὸ περίτεχνον τσοῦγκρισμα τῶν αὐγῶν, τὸ ἀνέκφραστον χάρμα τῶν παιδιῶν, αἵτινα ἠγρύπνησαν πρῶτην φῶραν διὰ τὴν ἡδίστην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στιλπνὴν χαρὰν, ὡς τὸ στιλπνὸν κέλυφος τοῦ Πασχαλίου ὄω.

Καὶ μόνον ἐνὸς οἰκίσκου τὴν σκοτίαν δέν ἐφῶτισε τοῦ Πάσχα ἡ λαμπάς. Οὔτε ἠκούσθη ἐν αὐτῷ τὸ ἡδύμολλον Χριστὸς Ἀνέστη, ἀγ καὶ διαβάται τινὲς διερχόμενοι καὶ βλέποντες τὴν μαύρην ἐκεῖ σκοτίαν ἐσταμάτων τὸ βῆμα τῶν ἀκρόωμενοι ὡς ἄδματος τινὸς ἀμόρφου, ὡς ἤχου τινὸς ἐκκλησιαστικοῦ δυσδιακρίτου, καὶ παρήρχοντο διερωτῶντες ἀλλήλους : — Πῶς νῦν τάχα ὁ Μάρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος ;

— Πῶς τὸν λυπηθήκαμε τὸν καυμένο τὸν Ὀλλαντέζο, προσέθετεν ἄλλος τις. Τί καλὸς ἐκκλησιάρχης. Ἐβαλε τὰ παιδία σὲ τάξι.

— Χτυπιὰ ποῦ τὴν ἔφαγε, παρειήρησεν ἕτερος, ἐὰν δὲν ακοτώθηκε! Ἐν τῷ οἰκίσκῳ ἐκεῖνῳ ἄνευ φωτὸς κατέκειτο ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἐπὶ τινος ψαθίου κάτω, φέρον δεδεμένος βαρέως τὰς διαγόνας τοῦ κ' ἀσθανόμενος ἰσχυρὸν πόνον ὡς νὰ ἔπαθον οἱ ὀδόντες του. Τίποτε ἄλλο δὲν εἶχε. Καὶ ἐπιχείρησε πολλάκις νὰ ἐξέλθῃ τὴν νύκτα καὶ μεταβῆ εἰς τὴν Ἀνάστασιν. Πλὴν πάλιν διεκωλύετο. Πῶς νὰ ἐξέλθῃ μὲ δεδεμένος οὕτω τὰς διαγόνας. Καὶ ἐπεχείρει ἐν τῇ θλιβερῇ ἐκείνῃ μονῶσει του νὰ ψάλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», πλὴν δὲν ἠδύνατο νὰ προφέρῃ καθαρῶς τὰς συλλαβὰς. Ἦκουε μακρόθεν, τοῦ ἔφαινετο, τὴν χαρὰν, τὴν ψαλμωδίαν, ἠσθάνετο ἐκ τῶν ραγίδων φῶς, ὡς τῆς Ἀναστάσεως φῶς, καὶ τότε καταπνίγων τὸν πόνον προσεπάθει νὰ ψάλῃ, πλὴν εἰς μάτην, ὅτε ἀνοίγει ἡ θύρα καὶ ἐξαλλος, βλέπει ὁ Μπάρμπα-Κώστας τὸ φῶς, τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα. Ὁ γέρον Οἰκονόμος μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, πρὶν μεταβῆ εἰς τὸν οἶκο ἐνθυμήθη τὸν μπάρμπα Κώστα καὶ ἤλθε φέρον πρὸς αὐτὸν τοῦ Πάσχα τὸ φῶς. Ὁ ἀσθενὴς δὲν ἤξευρε πῶς νὰ ἐκφράσῃ, τὴν χαρὰν του, καὶ πῶς νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν συγκατάθεσιν ταύτην τοῦ ἁγίου Οἰκονόμου. Ὅλα δὲ αὐτὰ ἐξέφρασε ποιήσας τὸν σταυρὸν του καὶ βαθῶς ὑποκλιθεὶς. — Χριστὸς Ἀνέστη, ἀνέκραξεν ὁ ἱερεὺς, ὑψῶν τὴν λαμπάδα του πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ Μπάρμπα Κώστα, οὕτινος τὸ περιδεδεμένον πρόσωπον ἀνέλαμψεν ἀπὸ χαρὰν μαγικὴν.

— Ἀπὼς ἀνέτη! Ἐτραύλισεν ὁ Μπάρμπα Κώστας. — Πῶς εἶσαι! — Καά. Δόκθα θοι ὁ Θεός! — Πονεῖς!

— Δόκθα θοι ὁ Θεός! ἐπανελάμβανεν ὁ ἀσθενὴς. Δόκθα θοι ὁ Θεός!

Ὁ γέρον Οἰκονόμος παρατηρήσας εἶδεν ὅτι ἔλειπον ὅλοι οἱ πρόσθιοι ὀδόντες τοῦ Μπάρμπα Κώστα καὶ ἐκ τῶν δύο διαγόνων. Καὶ καταπνίγων θλίψιν τινα ἐνδόμυχον:

— Δὲν ἔχεις τίποτε εἶπε, Μόνον πῶς θὰ σ' ἔχομε πλέον χωρὶς δόντια. — Δόκθα θοι ὁ Θεός! Δόκθα θοι ὁ Θεός!

— Πλὴν μὴ λυπεῖσαι τὴν θέσιν σου θὰ τὴν ἔχῃς πάντοτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μου.

— Θὰ δέου πάδι τὸ «τὴ ἐστὶν οὗτοθ ὁ βαθιδεῦθ τῆθ δόκθηθ; Καὶ ἀνεστέναξε βαθῶς.

Ὁ γέρον Οἰκονόμος ἐκλαδῶν τοῦτο ὡς παράπνον τοῦ παθήματός του δὲν ὠμίλησεν.

Ἦναψε τὸ κανδήλιόν του προανήγγειλεν εἰς αὐτὸν ὅτι θὰ τοῦ στείλῃ ζωμὸν, κ' ἐστράφη ν' ἀπέλθῃ.

— Παπᾶ! Παπᾶ! ἐφώνησεν ὁ Μπάρμπα Κώστας. — Θέλεις τίποτε, ἐδόνηεν ἰσχυρῶς ὁ ἱερεὺς, ὡς πράττομεν ὅταν ἀπευθυνώμεθα πρὸς ἀσθενοῦντα ὡς πρὸς κωφόν. — Παπᾶ, τὴν λαμπάδα μου!

Καὶ ἔτεινεν ὁ ἀσθενὴς μικρὰν λαμπάδα τοῦ Πάσχα, ἣν εἶχε φυλαγμένην ὑπὸ το προσκεφάλαιόν του, παρακαλῶν τὸν ἱερεῖα ν' ἀνάψῃ αὐτήν, ὅστις καὶ τὸ ἐπραξε μετ' εὐχαριστήσεως.

Κ' ἐλάμψε τότε ὁ οἰκίσκος περισσότερον ἀπὸ τὰ διπλᾶ φῶτα. Ὁ Μπάρμπα-Κώστας μάλιστα τότε φαιδρυνθεὶς σφόδρα ἀνεπήδησεν αἰφνης ζωηρὸς-ζωηρὸς καὶ ὡς ἦτο μὲ δεδεμένος διὰ τοῦ γεράνιου μανδηλίου τὰς διαγόνας ἤρχισε νὰ ψάλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», βροντῶν ἠρέμα αὐτὰς ἄνευ πλέον ὀδόντων καὶ ἀντὶ συλλαβῶν μελωδικῶν ἐκβάλλων ἀσθενεῖς τινὰς ἤχους ὡς ἐλαφροὺς μυκηθμοὺς βωβοῦ ἀνθρώπου, διακρινομένων ἐν τούτοις καὶ τινῶν λέξεων ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἐκείνων αἵτινες προφέρονται ὁπωσδήποτε καὶ ὑπὸ τῶν νωδῶν ἀνθρώπων.

— Δὲν πταίειθ ἐθύ, ἄδτε Οἰκονόμε, εἶπε τέλος ὁ Μπάρμπα-Κώστας, μὲ τὴν ἐλαττωματικὴν πλέον προφορὰν του, δὲν πταίειθ ἐθύ. — Πταίω δὲν πταίω, τώρα τὸ κακὸν ἐγένειεν, ἀπῆντησε τεθλιμμένος ὁ ἱερεὺς. Πλὴν μὴ λυπησᾶι, τέκνον μου. Ὡς σὲ εἶπα, θὰ ἔχῃς πάντοτε τὴν θέσιν σου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μου.

Ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἕως 65 ἐτῶν γέρον, ἄγαμος κ' ἐν τῷ παρελθόντι κ' ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πλέον, εἶχε προσληφθῆ ἀπὸ 15 ἐτῶν ὡς ὑπηρετὴς ἐν τῷ ναύσκῳ τῆς κωμοπόλεως, ὡς ἐκκλησιάρχης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πόλεων, ὡς κανδηλάπτης κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Ἦξευρε καὶ ὀλίγα γραμματάκια. Ἦτο μέτριος τὸ ἀνάστημα, καὶ χωλὸς ὀλίγον τὸν ἕτερον πόδα. Τῶρ κατῆντησε καὶ νωδὸς ὁ ἀτυχῆς. Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῆ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον, ἀκολουθῶν τὸ γενικὸν ρεῦμα τῶν κατοίκων τῆς θαλασσίνης πολίχνης. Διὰ δὲ τῆς φιλοπονίας του κατάρθωσε ν' ἀποκτήσῃ καὶ μικρὰν λέμβον, ἀγοράσας αὐτὴν ἀντὶ εὐτελοῦς ποσοῦ, ἡμισύντριμμα ἀπὸ τινος ναυαγῆσαντος ὀλλανδικοῦ ἰστιοφόρου, εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ναυαγίων τοῦ ὁποῦοι ἐργάσθη, ἀνακαλύψας ἐκεῖ εἰς τὰς ὄπας καὶ ῥαγάδας τῆς τρικυμίου ἀκτῆς καὶ ἓνα κασκέτο ὀλλανδικὸν ἀπὸ μίαν πίπαν, ἀντὶ δὲ τῶν ὀλίγων μισθῶν του ἔλαβε τὴν χαλασμένην ἐκείνην λέμβον, τὴν σκαμπαδίαν, ὡς τὴν ὀνόμαζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατεσκευασμένος κατὰ τὴν παρῳμίαν πολυτεχνίτης καὶ ῥημοσπίτης, μόνος του — ἤξευρε καὶ ὀλίγην μαραγκωσύνην — ἐπιδιῶρθωσε τὴν λέμβον, χαρίσας τὴν πίπαν εἰς τὸν δασοφύλακα, ὅστις τὸν ἄφησε νὰ κόψῃ κρυφὰ ἐκ τοῦ δάσους ὀλίγα πεῦκα, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸς μόνον τὸ κασκέτο, τὸ ὁποῖον ἐφόρει πάντοτε, ἐπωνομασθεὶς διὰ τοῦτο «Ὀλλαντέζος». Πλὴν δὲν ἦτο διόλου τυχηρὸς ὡς κυβερνήτης. Περισσότερον τυχηρὸς ἦτο ὅταν δὲν εἶχε τίποτε. Πρέπει νὰ ἐναυάγησε πεντάκις μὲ τὴν σκαμπαδίαν του ἐκείνην, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐβοίας τὸν Αὐγουστον ὅτε συνήθιζε νὰ μεταφέρῃ εἰς Λοκρίδα τοὺς Μελισσάδες τῆς νήσου —

— Ὅλο μέσ' ἔς τὸ καλοκαίρι πέφτεις ὄξω, καὶ μὲ τὸ Ὀλλαντέζο. Τῷ παρετήρουν οἱ κάτοικοι φιλοσκόμμονες.

— Ἐλα ντέ! ἀπῆντα ὁ θαλασσοπνιγμένος ναῦτης, ὅστις μετὰ τὸ ναυάγιον ἀνήρχετο τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς, ὑψηλὰ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο διότι κατορθώνει νὰ ναυαγῆ καὶ νὰ διασώζηται.

Τέλος νύκτα τινα τοῦ χειμῶνος μεταφέρων ξύλα ἀπὸ τῆς Κεχρεᾶς καὶ συναντήσας τρικυμίαν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του, μόλις ἔδωσε τὴν ζωὴν του καὶ τὸ κασκέτο του τὸ ὀλλανδικόν, ῥιφθεὶς ἔξω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μικροῦ Ἀσέλιου, ἀποτόμου καὶ ἀλιμένου ἀκτῆς, ὅπου ἡ Σκαμπαδία διελύθη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Καὶ τὰ μὲν καρφία ἐδυθίσθησαν εἰς τὸν βαθὺν πυθμένα, αἱ δὲ σανίδες διεσπάρησαν εἰς τὸ πέλαγος μεταδληθεῖσαι εἰς γυαλοῦλα.

Καὶ τότε πλέον ἀνέδη τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ ἔχῃ ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν του ὁ ἀφελὴς ναυαγός. Εἶχε σύρει τὸ κασκέτο του μέχρι τῶν ὧτων καὶ ἀνέβαινε χωρὶς νὰ βλέπῃ σχεδόν, προσκρούων εἰς τὰ λιθάρια ἢ τὰ καλδερῖμα. Τοῦ ἤλθεν ὡς ἐντροπὴ καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀφιερῶθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀποκτῆσας τὴν ἀγάπην τῶν ἐφημερίων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἐνοριτῶν. Ἰδίως ὅμως τὸν ἠγάπησαν τὰ μικρὰ παιδία, διότι τόσον καλὰ καὶ μὲ τόσῃν τάξει ἐμοίραζε πρὸς αὐτὰ τὰ κόλλυθα ὁ «Ὀλλαντέζος», ὥστε ἐπαίρναν ὅλα μὲ ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐσέβοντο, τηροῦντα σιωπὴν ἀπόλυτον ἐν τῷ ναῶ. Καὶ τὸν ἐβλεπε ἐκεῖ τὸν Μπάρμπα-Κώστα μὲ τὸ ὀλλανδικόν κασκέτο του ἐν μέσῳ τῶν παιδίων ὡς ἀπόμαχον πλοίαρχον διατάσσοντα ἐν τάξει τὰ πάντα. Καὶ μήπως δὲν ἦτο ἀπόμαχος πλοίαρχος; Καὶ μήπως δὲν ἔπαιε τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κουτάλαν, ὡς λέγουσιν; Τί τάχα νὰ ταξιδεύῃ τις εἰς τοὺς φοβεροὺς ὠκεανούς ἢ εἰς τὰ κοιμώμενα παράλια τοῦ Μαλιακοῦ; Τί τάχα νὰ ναυαγῆσῃ τις εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἢ εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ; Τὸ ναυάγιον εἶναι πάντοτε ναυάγιον καὶ ὁ ἀνθρώπος πνίγεται ὁμοίως εἴτε εἰς τὸ πέλαγος εἴτε εἰς τὸν λιμένα. Καὶ εἰς μία φουῖχα νερὸ ἀκόμη.

Ὁ Μπάρμπα-Κώστας κατέστη εἰδικὸς ὅμως εἰς μία ὑπηρεσίαν σπουδαίαν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὸ ὁποῖον ἠγαπᾶτο παρ' ὀλοκλήρου τῆς πολίχνης. Ὑπεκρίνετο περιήγημα τὸν Ἄδων τὸ μέγα Σάββατον κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου.

Εἶνε συνήθεια ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν νῆσον, ἀφοῦ ὁ Ἐπιτάφιος ἐν λιτανείᾳ παρέλθῃ ἐν ὠραίῳ πανοράματι τὴν ἐνορίαν, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπεται τάχα ἢ εἰς αὐτὸν εἰσοδος τοῦ Ἐπιταφίου. Παρίσταται κατὰ τρόπον παράδοξον ἢ σκηνὴ τῆς εἰς Ἄδου καταβάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὡς φέρεται τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Τότε ὁ πρῶτος τῶν ἐφημερίων, προσεγγίζων εἰς τὰς πύλας κελεύει ἐπιτακτικῶς κροῖων αὐτὰς: — Ἀρατε πύλας οἱ ἀρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

Ὁ δὲ ἔσωθεν ὑποκρινόμενος τὸν Ἄδην ἐρωτᾷ αὐθαδῶς: — Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης;
Ἡ ἐπιτακτικὴ κέλευσις ὡς καὶ ἡ αὐθάδης ἐρώτησις ἐπαναλαμβάνονται ἐκ τρίτου. Καὶ τότε τὴν τρίτην φορὰν ὁ ἱερεὺς ὠθὼν ἰσχυρῶς δια τοῦ ποδὸς καὶ τῶν χειρῶν τὰς πύλας ἀναφωνεῖ ἐν κυριαρχικῇ δυνάμει: — Οὗτος ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς Δόξης! Καὶ ἀνοίγει βασιλικῶς καὶ αὐταρχικῶς τὰς πύλας καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν ὁ Ἐπιτάχιος. Ὁ τῶν ἀπάντων Κύριος κυριεῖται τὸν Ἄδην.

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν παράστασιν κατέστη εἰδικώτατος ὁ Μπάρμπα-Κώστας. Ὑπεκρίνετο τόσον αὐθαδῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀντάρτου Ἄδου, τοῦ μὴ θέλοντος ν' ἀναγνωρίσῃ Δεσπότην καὶ κύριον ἀνώτερόν του, ὥστε τὸ πλῆθος κατελάμβανε τρομος ὅτε ἤκουε τὰς τρομερὰς ἐκείνας ἐρωτήσεις του: — Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς Δόξης;

Ἐτόνιζε τὰς λέξεις κατ' ἴδιόν τινα τρόπον τρομακτικόν. Ἐκίνει τὴν κεφαλὴν του ἔσωθεν, ἤγειρε τοὺς ὀφθαλμοὺς του, αἱ τρίχες τῆς κόμης του ἀνθουσουρόνοντο, ὅλον τὸ σῶμά του ἔτρεμε κ' ἐν γένει ἐπαθαίετο ὡς νὰ ἦτο αὐτὸς ὁ Ἄδης ἀλλῶς μὲ τὴν σατανικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου δύναμιν, προαισθανόμενος προσεγγίζον τὸ τέλος του.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ Μέγα Σάββατον τὴν αὐγὴν ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἦτο εἰς τὴν θέσιν του. Καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ κενοῦ, πλὴν καταφωτιστοῦ ναοῦ, ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταχίου, ἔχων ὕψος ἐπίσημον κυριάρχου. Δὲν ἦτο πλέον ὁ πτωχὸς κανδηλάπτης μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω. Ἰστατο ἀσκεπῆς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου κατοφλίου ὡς εἰ ἔλεγε: — Ἐγὼ εἶμαι!

Ἴδοὺ! ἀκούονται μακρόθεν ψαλμῳδία γλυκύταται καὶ τρυφεραὶ ὡς κλαυθμοί, ὡς θρῆνοι: — Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!... Ψάλλουσι τὸ πομπικὸν ἕσμα, τὸ ἐξόδιον μέλος, τὸ τρυφερόν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα: — Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!...

Ὁ Ἰωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλάτον ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ «τὸν ξένον», τὸν «ἐπὶ ξένης ξένον». Ψάλλουσιν οἱ μελιθήσογγοι ψάλλται, ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανεῖαν τοῦ Ἐπιταχίου καὶ ὑπῆχει ὁ λαὸς ὡς δι' ἑνὸς στόματος:

— Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!...

Ὁ πατὴρ μου μικρὰ, πόσον μεγάλη εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου! Καὶ σύ, ὦ μεγάλην πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, πόσον μικρὰ κατήντησες ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς ἐμπαιγμοῖς σου, ἐνώπιον θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχόντων, τῶν μὲν σωπῶντων, τῶν δὲ ἐπινευόντων! Πρέπει, φίλοι μου, νὰ ἴδῃτε τὴν λιτανεῖαν τοῦ Ἐπιταχίου κατὰ τὴν αὐγὴν, ὅτε δὲν εἶνε οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἢ μᾶλλον μὲ ὀλίγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ ὀλίγον φῶς καὶ μὲ πολλὰ ἀστρα, μὲ ὀλίγας ἀνδράσας καὶ πολλὰ πρωῖνὰ πουλῶν χαιρέτισμα, μὲ ὀλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρωῖνὸν ἀέρα καὶ μὲ πολὺ θυμίαμα, καὶ κάτω τὸ κύμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ν' ἀντανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαὶ λάμψεις... .

Ἴδοὺ! Ἡ ἱερὰ λιτανεῖα προσεγγίζει εἰς τὸν ναόν. Προηγούνται τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ μέλας ξύλινος ἅγιος Σταυρός. Εἶτα ὁ πτωχὸς κληρὸς μὲ χρυσὰ ὅμως βυζαντινὰ ἄμφια, θαῦμα ὑφαντικῆς καὶ ποικιλικῆς ἐξαισίου, οὐχὶ ἀκομψῆ ῥωσικῆ μονοκόμματα καὶ μονοκόκκαλα ὡς φροῆματα χιονισμένων βουνῶν. Καὶ εἶτα τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον. Τί εὐμορφὸν λεπτούργημα! Ὡς νὰ εἶνε ἐξωγραφισμένον. Τετράγωνον ὀρθογώνιον, ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμενον, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἐπιτάχιος θρῆνος, ῥαντισμένον διὰ φύλλων ῥόδου, βιολέτας καὶ δενδρολίβανου. Καὶ ἀνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονισμάτων ἐπιδοσάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ, ὡς θόλος ναῖσκου, καλλιμορφος, φέρων ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐπίχρυσον ξύλινον στέμμα, ἀπολήγον εἰς σταυρόν, ἐνῶ ἔσωθεν ἀνω τοῦ Ἐπιταχίου θρῆνου κρέματα ὡς τύπος πολυελαίου ἕτερον τεχνιτὸν στέμμα ἐκ χρυσοχάρτου ἢ τεχνιτῶν ἀνθέων, στίλβον ἀκτινωτῶς μετὰ μαρμαρυγῶν ἐν τῷ φωτὶ τῶν λαμπάδων. Σειρὰ λαμπαδίσκων ἐπιστέφει τὸν θόλον τοῦ Κουβούκλιου, ἐνῶ τέσσαρες φανίσκοι κομποῖ εἰς τὰς τέσσαρας ἄκρας φέγγουσι μὲ ὑέλους χρωματιστάς. Εἶνε ἐκ καρυοξύλου γεγλυμμένον οὕτως εἰσεῖν τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνθέων δὲν φαίνεται σχεδὸν τὸ βαθὺ ἐρυθρόχρουν ὡς ἐρυθρόδανον ὑάλισμα τοῦ σκλήροῦ ξύλου.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν, ἐτοιμῶν ἐκεῖ πλῆστον ν' ἀρπάσωσιν εἴτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτῆρια ἐν ταῖς τρικυμῖαις. Κ' ἐνῶ βαδίζουν οἱ βαστάζοντες σείεται ἐλαφρῶς τὸ Κουβούκλιον, σείεται καὶ τὸ κρεμάμενον ἔσωθεν χρυσοῦν ἐξ ἀντρέδων καὶ ψευδανθέμων ποικιλοχρῶμων στέμμα καὶ τὰ λοιπὰ χρυσὰ καὶ ἀνθία στολισμάτα καὶ ἀποτελεῖται οὕτως μία εὐάρεστος ἀλληλουχία λικνιζομένων χρυσοῦν λάμπων, καθιδύουσα τὴν ὁρᾶν καὶ προάγουσα ὡς δρόσος ἐν κῆσονι τὴν καρδίαν, ἐν φ' ἡ ἐλαφροῦς πρωῖνὴ αἴθρα κινουῖσα μαλακῶς τὸ φῶς τῶν λαμπάδων μετασχηματίζει ἐπιτηδείως εἰς μονοκόμματον φωτεινὸν στέφανον γερῶ-γύρω τοῦ Κουβουκλίου καταυγάζοντα ἠδέως τὰ ὄμματα... .

Ποσάκις δακρῶν ἐξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς τὴν γωνίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς ὁ φιλάργυρος ὁ φοβούμενος μὴ κλέψωσι τὸν θησαυρόν του, ἔμεινα νὰ βάλω κρυφὰ-κρυφὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν τοῦ Ἐπιταχίου πομπὴν, καταγερομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βιαίως ἐν ἄσμητι ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθέων, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ῥοφήσω διὰ μιᾶς ὄλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγὴν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ χορτάσω ὄλην ἐκείνην τὴν ἀχορτάστον μαγειάν!

Ἦδη ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἐκλείσθη τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. Ἡ λιτανεῖα ἔσθη πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ πλατείᾳ. Καὶ ὁ Ἐπιτάχιος ἔσθη ὡσαύτως πλὴν κρατεῖται ὑψηλὰ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπιτηδείως μὴ γείνη προπετής διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἀκαίρως. Ὅπισθω δὲ εἰς δύο γραμμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μὲ τὰς λαμπάδας ἀναμμένες ἴστανται οἱ ἄνδρες χωριστὰ καὶ χωριστὰ αἱ γυναῖκες. Τὸ ἕσμα ἔπαυσεν.

Ὁ γέροντ' Οἰκονόμος τότε ἀργὰ-ἀργὰ πλὴν μετὰ δυνάμειος ἰκανῆς. — Τοὺς ἐξώηρευσεν ὅλους ὁ ζωηρὸς τρόπος τοῦ Μπάρμπα-Κώστα—κέλευσε:

— Ἀρατε πύλας οἱ Ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

Καὶ πάραυτα ἀκούεται ἔσωθεν φωνὴ τραχεῖα καὶ ἠχηρὰ, ὡς ὅταν φωνάζουν διὰ τῆς κογχύλης οἱ ἀλιεῖς.

— Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Τόσον δὲ ζωηρὰ ὥστε ποτὲ δὲν τὸ ἐνθυμοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Τινὲς μάλιστα ἐπιθύρσαν δειλὰ: — Ἐχει ὄρεξι ἐφέτος ὁ Ὀλλαντζέος.

Τινὲς ἰδίως ἐκ τῶν ναυτῶν ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζον τὰς χονδρὰς ἐξ ἐλαίας ῥάβδους των, νομίζαντες ὅτι θ' ἀρχίσῃ ἀληθὴς πάλιν πρὸς ἐκδίωξιν τῆς εἰσόδου. Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν τρίτην φορὰν ἐμπνευσθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἀγαθοῦ κανδηλάπτου ἐκραύγασεν ἐπιτακτικώτερον τὸ «Ἀρατε» ὡς νὰ ἤθελε νὰ κατανικήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν τοῦ ζωηροῦ Ἀδάρχου, καὶ συγχρόνως ὤθησε μετὰ δυνάμειος ἀσυνήθους τὰς πύλας διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν ἐπιδοκιμάζοντος τοῦ πλῆθους. Καὶ πάραυτα ἀνεφύθησαν πέρα-πέρα μετὰ πατάγου φοβεροῦ αἱ πύλαι καὶ κρότου μὴ ἀκουρθέντος ἄλλοτε. Κ' ἐλαμψαν ἰδοὺ οἱ ἀναμμένοι τοῦ ναοῦ πολυελαῖοι. Ὁ δὲ ἱερεὺς ψάλλων τὸ «Ὁ Εὐσχήμων» ἠτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ ὄτ' ἐξαίφνης καὶ συγχρόνως κραυγαὶ ἠκούσθησαν, κραυγαὶ ὡς ἀπὸ δυστυχήματος ἀνεπίστου.

Ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἀφιερῶθεὶς ἐν τῇ προσφίλει τοῦ ἀπομυήσει ἐλπίσθησεν μετὰ τὴν τρίτην ἐρώτησιν νὸ παραμερίσῃ καὶ τὰ φύλλα τῆς βαρείας πύλης βιαίως ἀνοίγεται τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὰς διαγῶνας, διότι ὑπεκρίνετο ἐγγὺς τῆς ὀπῆς τῆς κλειδός, καὶ τὸν ἔρριψαν κάτω εἰς τὰς πλάκας βροντήσαντα ὡς κορυμὸν δρυὸς καταπεσόντα ὑπὸ καταγιγίδος. Εὐτυχῶς τὸ πάθημα δὲν ἦτο σοβαρώτερον. Ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἦτο γερὸ κόκκαλο, πέντε φθῶρας θαλασσοπνιγμένος. Ἡ ἱερὰ τελετὴ ἐξηκολούθησεν ἐν τάξει καὶ ἐληξεν ὡσαύτως ἐν τάξει. Καὶ αὐτὴ ἡ διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἐν τακτικῇ ἀτάξει. Πλὴν τοὺς νησιώτας κατελύπησε τὸ ἀπρόοπτον πάθημα τοῦ Μπάρμπα-Κώστα, ὅστις ἀφοῦ ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν πρώτων περιποήσεων ἐκεῖτο τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως πονῶν ἀκόμη, ὡς εἶδομεν, καὶ ἀνευ ὀδόντων πλέον. Ἐν τῇ καταπτώσει ἔχασε καὶ τὰς δύο σειρὰς τῶν ὀδόντων του καὶ ἐλυπεῖτο πλέον ὁ πτωχὸς καὶ ἐπόνει ὄχι τόσον διὰ τὴν ἀπύλειαν τῶν ὀδόντων ὅσον διότι δὲν θὰ ὑπεκρίνετο πλέον τὸν Ἄδην, διότι ἡ ἔλλειψις τῶν ὀδόντων θὰ ἠλάττωνε κομικῶς τὰς πρώτας δυνάμειος τραγικὰς ἐρωτήσεις του.

— Κ' ἐδῶ ἐναυάησα! ἔλεγε νωδῶς μετὰ ταῦτα παραπονοῦμενος διὰ τὴν τύχην του ὁ ἀγαθὸς Μπάρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντζέος, ἄπλοῦς κανδηλάπτης πλέον τοῦ ναοῦ, φέρων καταφανῆ τὰ διπλὰ σημεῖα τῶν διπλῶν ναυαγίων, τὸ ὀλλανδικὸν του κασκέτο καὶ τὰς ἀνευ ὀδόντων διαγῶνας.

Τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο ἐπεισόδιον εἶνε τὸ μόνον σκιερὸν σημεῖον τῆς λαμπρᾶς εἰκόνας τῶν ὡραίων ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἐκείνου, ὅπερ τόσον εὐμορφὸν καὶ τόσον φαίδρα ἀπετυπώθη ἐν τῇ μνήμῃ μου. Διότι ἀληθῶς οἱ νησιῶται ἐλυπήθησαν καὶ μέγα εἰς ὄλην τὴν χαρὰν των πολλὰκις διεκόπτοντο ἀναφωνοῦντες: — Ὁ καϊμένος ὁ Ὀλλαντζέος!

Α. ΜΟΡΑΪΤΙΔΗΣ

ΤΗ, ΚΑΛΛΙΚΕΛΑΔΩ, ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΙ ΑΝΝΕΤΑ, ΝΟΤΑΡΑ,

ΤΟ ΚΑΪΚΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΚΩΜΕΙΔΟΥΛΛΙΟΥ „Ο ΚΑΠΤΑΝ ΛΑΖΑΡΟΣ”

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ Δ.Ι.ΚΟΚΚΟΥ.

Νά τό καΐ κι'άρμεν ανοίγει και σ'εμ'

ματι γοργό θα φύγει, έχ' ο καλός μου μόνος με βού-ει μακριά απ'την πόρη σου τον λατρεύ'

ι άχπως θαλή της μόνος μα κρουά μου έχ' πουλη γαίεις και πώς μάφινεις, υψμαρην σερτης τα δάυρου ά με για τί σ'ο μαύρο μου ρεις γα'

ρί νεις Μα ή υαρ δια μου όσοι άντριά η, σαν ή υω ώ γα ε' αυτή την ξέ ρα, θαρρώ πως κα' σ'οιος της μουρο'

λέει σωσα δι υόσου θά ναι μά με ρα, θαρρώ πως κα' σ'οιος της μουρο'

λέει σωσα δι υόσου θά ναι μά με ρα.